

สารนิพนธ์

เรื่อง การศึกษารูปแบบศิลปะ และความเชื่อเล่าปุนเถ่ากง: กรณีศึกษา จังหวัดนครปฐม

โดย

นางสาวสุภกฤตา เขมวรารักษ์

รหัสนักศึกษา 05580637

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

สารนิพนธ์

เรื่อง การศึกษารูปแบบศิลปะ และความเชื่อเล่าปุ่นเถ่ากง: กรณีศึกษา จังหวัดนครปฐม

โดย

นางสาวสุภกฤตา เขมวรารักษ์

รหัสนักศึกษา 05580637

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อสารนิพนธ์	การศึกษารูปแบบศิลปะ และความเชื่อเล่าปุนเถ่ากง: กรณีศึกษา จังหวัดนครปฐม
ผู้เขียน	นางสาวสุภกฤตา เขมวราภรณ์
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	อาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่องการศึกษารูปแบบศิลปะ และความเชื่อเล่าปุนเถ่ากง: กรณีศึกษา จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มา ความสำคัญของเล่าปุนเถ่ากงที่ประดิษฐาน ณ ศาลาเก่งจิ้น องค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งศึกษารูปแบบศิลปะ และความเชื่อของเล่าปุนเถ่ากง โดยมีวิธีการศึกษาจากเอกสารหลักฐาน ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ร่วมกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผลการศึกษาพบว่าเทพเล่าปุนเถ่ากงในจังหวัดนครปฐมปัจจุบันประดิษฐานที่โรงเจเหิงยั้นเต่าตั่ว-ปุนเถ่ากง ณ ถนนเทศา แต่เดิมเคยประดิษฐานศาลาเก่งจิ้น ณ องค์พระปฐมเจดีย์ พร้อมกับแท่นประดิษฐานกระถางรูปทองเหลืองและโต๊ะวางเครื่องสักการะซึ่งมีจารึกบอกปีการสร้าง ซึ่งเทพเล่าปุนเถ่ากง (老本頭公) เป็นเทพผู้เป็นใหญ่ของชุมชนนั้น ๆ มีหน้าที่ในระดับสูงคอยคุ้มครองดูแลอาณาเขตกว้างใหญ่ในระดับอำเภอและตำบล มีความสอดคล้องกับพระปายในศาลาเก่งจิ้นคำว่า “護国保民” มีความหมายว่า “ปกป้องประเทศคุ้มครองประชาชน” ทั้งนี้ในประเทศไทยมีศาลเล่าปุนเถ่ากงเป็นจำนวนมากมักพบตามแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวจีนจากการศึกษาพบว่ารูปเล่าปุนเถ่ากงในจังหวัดนครปฐมมีลักษณะคล้ายกับเล่าปุนเถ่ากงที่ถนนทรงวาดสร้างขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2367 และต่อมามีการสร้างขึ้นใหม่อีกครั้งใน พ.ศ. 2525 โดยชาวจีนแต่จิวตั้งนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าศาลาเก่งจิ้นบริเวณทิศตะวันออกขององค์พระปฐมเจดีย์อันเคยเป็นที่ประดิษฐานเล่าปุนเถ่ากง สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการร่วมแรงใจสร้างองค์พระปฐมเจดีย์ของชาวจีนในจังหวัดนครปฐมและอาจเป็นศาลหลักเมืองอันเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองเมืองนครปฐม

คำสำคัญ : เล่าปุนเถ่ากง, นครปฐม

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่องการศึกษาารูปแบบศิลปะและความเชื่อเล่าปุ่นเล่ากง: กรณีศึกษา จังหวัด นครปฐม เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่เป็น ประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย รวมทั้งอาจารย์มนัสศักดิ์ รักอู่ นักวิชาการอิสระ ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาเอเชียศึกษาทุกท่านที่ให้ความรู้ให้คำแนะนำ และ ประสพการณ์อันมีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ วารสาร เอกสาร และวิทยานิพนธ์ ทุกเล่มที่ช่วยให้สารนิพนธ์มีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้คำแนะนำและกำลังใจ ในการทำสารนิพนธ์ตลอดมา ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าหรือ ประโยชน์อันเกิดจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแด่พระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ที่อบรม สั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ฉ
สารบัญแผนผัง.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 วิธีการศึกษา.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
2.1 เอกสารที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม.....	4
2.2 เอกสารที่เกี่ยวกับเล่าปูนเถ่ากง.....	5
2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับคติความเชื่อชาวจีน.....	6
2.4 เอกสารที่เกี่ยวกับประติมากรรมจีน.....	7
3 พระปฐมเจดีย์.....	9
3.1 ประวัติพระปฐมเจดีย์.....	9
3.2 ด้านทิศตะวันออก.....	10
4 เล่าปูนเถ่ากง.....	13
4.1 ความเชื่อเกี่ยวกับเล่าปูนเถ่ากง.....	13
4.2 ลักษณะเล่าปูนเถ่ากง.....	17
4.3 การแพร่กระจาย.....	18

บทที่	หน้า
5 เล่าปูนเล่ากง จังหวัดนครปฐม	22
5.1 โรงเจเหียงนเต้าตัว-ปูนเล่ากง	22
5.2 ประติมากรรมเล่าปูนเล่ากง จังหวัดนครปฐม	30
6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	33
บรรณานุกรม	35
ประวัติย่อผู้วิจัย	38

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	เล่าปูนเล่ากง ปางบู๊น ถนนทรงวาด กรุงเทพมหานคร.....	17
2	เล่าปูนเล่ากง ปางบู๊ ถนนทรงวาด กรุงเทพมหานคร.....	17
3	ต้าป๋อกง (大伯公) ประเทศมาเลเซีย.....	19
4	เล่าปูนเล่ากง ศาลเจ้าบ้านหม้อเล่าปึงเถ่งกง กรุงเทพมหานคร.....	20
5	เล่าปูนเล่ากง ศาลเจ้าเหิงยีนเต้าตัว-ปูนเล่ากง จ.นครปฐม.....	20
6	เล่าปูนเล่ากง ที่ศาลเจ้าปูนเล่ากง จ.สมุทรสาคร.....	21
7	ที่ตั้งโรงเจเหิงยีนเต้าตัว-ปูนเล่ากง.....	22
8	ประตูทางเข้าโรงเจเหิงยีนเต้าตัว-ปูนเล่ากง.....	23
9	ที่ตีแป๋บ้อ (ฟ้า-ดิน).....	24
10	เตาเผากระดาษ.....	24
11	เวทิจิ้ว.....	25
12	ทางเข้าศาลตัวเหล่าเอี้ย.....	25
13	ประตูทางเข้าศาลเจ้าปูนเล่ากง.....	26
14	กระถางรูป ทองเหลือง ศาลเจ้าเล่าปูนเล่ากง นครปฐม.....	26
15	แท่นบูชาภายในศาลเจ้าเล่าปูนเล่ากง นครปฐม.....	27
16	เทพเอี่ยมกวงไตตี้ เทพเล่าปูนเล่ากง เทพเฮียบเทียบไตตี้.....	27
17	กระถางรูป 3 ใบ.....	28
18	เจี้ยวถู่.....	29
19	โต๊ะแรกปรากฏอักษรจีน 合家平安 และลายมังกร.....	29
20	ขาโต๊ะปรากฏตัวอักษรจีนฝั่งซ้ายและขวา.....	30
21	ลายมังกรดินเมฆ และลายเสือ.....	30
22	เทพเจ้าจีน.....	31
23	ดอกโบตั๋น.....	31
24	ปลา บริเวณชายชุดนักรบ.....	32
25	คทาหรือ.....	32

สารบัญแผนผัง

แผนผังที่	หน้า
1 แผนผังบริเวณโรงเจเทียนเต่าตัว-ปูนเก่ากง.....	23

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

พระปฐมเจดีย์ไม่มีหลักฐานการสร้างปรากฏที่แน่ชัด ก่อตั้งประมาณ พ.ศ. 218 เป็นศาสนสถานสมัยโบราณเดิมชื่อ “พระประธม” หรือ “พระบรรทม” เมื่อครั้งปีพ.ศ. 2374 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งผนวชเป็นพระภิกษุและเสด็จออกธุดงค์มาทรงปักกลดที่บริเวณใกล้องค์พระปฐมเจดีย์ทรงทอดพระเนตรพระปรารภถึงปรากฏการณ์อัศจรรย์อันเกิดขึ้นจากพระบรมสารีริกธาตุ ทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใส ทรงอธิษฐานขอพระบรมสารีริกธาตุจากพระเจดีย์ ทรงได้รับสมพระราชประสงค์จึงทรงตั้งจิตอธิษฐานไว้ว่าถ้ามีโอกาสจะกลับมาปฏิสังขรณ์พระเจดีย์องค์นี้ให้ยิ่งใหญ่กว่านี้ ต่อมาพระองค์ได้ทรงลาผนวชแล้วได้เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ (วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร, 2546: 44) ในปีพ.ศ. 2396 หลังจากพระองค์ทรงครองราชย์ได้สองปีจึงโปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์ ในช่วงแรกพระองค์ทรงศึกษาประวัติความเป็นมาและหลักฐานที่พบบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ จึงทรงมีพระราชวินิจฉัยว่าสถานที่แห่งนี้จะเป็นเจดีย์องค์แรกในสุวรรณภูมิ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เรียก “พระประธม” ใหม่ว่า “พระปฐมเจดีย์” (สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม, 2550: 25)

ในการบูรณปฏิสังขรณ์นั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างพระเจดีย์ทรงลังกาครอบเจดีย์ทรงปรารภของเดิมไว้ที่ความสูง 120 เมตร และทรงบูรณะวิหาร 4 หลัง สร้างเรียงแถวกันไปจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เช่นวิหารหลวงพระอุโบสถ วิหารตรงแก่นเงิน และพลับพลาทรงโปรยที่อยู่ทางทิศตะวันออก (กรมศิลปากร, 2528: 83)

พระปฐมเจดีย์มีการจัดวางแผนผังตามคติจักรวาลของศาสนาพุทธ ดังนั้นจึงแบ่งออกตามทิศสำคัญ 4 ทิศ คือทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ทิศด้านตะวันออกเป็นด้านที่มีความสำคัญมากที่สุดตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันทิศตะวันออกของพระปฐมเจดีย์ประกอบไปด้วย พระอุโบสถวัด ศาลาโรงธรรม ปัจจุบันถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ของวัดพระปฐมเจดีย์ พลับพลาเปลื้องเครื่อง ศาลาแก่นเงิน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งสำนักงานโรงเรียนสหศึกษาบาลี ซึ่งภายในศาลาแก่นเงินมีโบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ จารึกคาคา เย ธมมา พระพุทธรูปทวารพระปฐม พระราชสุธรรมเมธี (สุเทพ บุชชก) และพระพุทธรูปไสยาสน์ ซึ่งพระพุทธรูปไสยาสน์องค์นี้สร้างด้วยหินอ่อนได้มาจากเมืองพม่า ปรากฏตามนิราศพระปฐมของหลวงจักรปาณี (ฤกษ์) ว่า

“มีพระพุทธไสยาศลาค่อน เป็นอย่างก่อนก่อสร้างช่างขยัน
 มาแต่เมืองหงสาเมืองรามัญ อยู่เบื้องบันบูรพาศาลายง”

(วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร, 2546: 91-100)

โดยผู้ที่บรรจุพระพุทธไสยาสน์นั้นปรากฏตัวอักษรจีน คือ 老本頭公 เทพเล่าปูนเถ่ากง ซึ่งขัดแย้งกับพระพุทธรูปศิลปะมณฑลพายัพ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ที่ประดิษฐานอยู่ภายใน เหนือขึ้นไปบริเวณคานประดับป้ายปรากฏตัวอักษรจีน 護國保民 หรือภาษาจีนแบบตัวย่อคือ 护国保民 อ่านว่า ฮูกวอปาวหมิน หมายถึงปกป้องประเทศคุ้มครองประชาชน ซึ่งพระป้ายนี้สร้างขึ้นในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน ในรัชศกจักรพรรดิกวางซู่ปีที่ 18 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2435 และยังปรากฏหลักฐานอีกอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน คือ ระฆังพระราชทาน ซึ่งระฆังดังกล่าวสร้างใน พ.ศ. 2411 หรือรัชศกของจักรพรรดิถงจื้อปีที่ 7 (ฐิตาภา พิมพะโพธิ์, 2559: 26) จากการที่พบพระป้ายกับระฆังพระราชทานนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จักรพรรดิถงจื้อและจักรพรรดิกวางซู่ ด้งนั้นจากความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงอัญเชิญเทพเล่าปูนเถ่ากงองค์นี้มาประดิษฐานไว้ที่ลานประทักษิณชั้นที่ 2 ด้านทิศตะวันออกของพระปฐมเจดีย์ ซึ่งแสดงถึงคติความเชื่อแบบจีนที่มีความสัมพันธ์กับประชาชนจีนที่มาอาศัยในจังหวัดนครปฐม

ต่อมาในปีพ.ศ. 2446 เล่าปูนเถ่ากง (老本頭公) ซึ่งแต่เดิมประดิษฐานอยู่ภายในศาลาเก๋งจีนแห่งนี้ ได้ถูกย้ายไปประดิษฐานที่โรงเจเหิงยงเต้าตัว-ปูนเถ่ากง ณ ถนนเทศา พร้อมกับกระถางรูปทองเหลือง เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าเทพเล่าปูนเถ่ากงได้รับความนิยมนและความเคารพจากประชาชนจีนและประชาชนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครปฐมเป็นอย่างมาก ทำให้มีผู้คนมาสักการะเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดเสียงดังรบกวนบริเวณรอบพระปฐมเจดีย์จึงเกิดการร้องเรียนไปยังผู้ดูแลบ้านเมืองสมัยนั้น พระองค์จึงได้มีรับสั่งย้ายเทพองค์นี้ไปประดิษฐานที่โรงเจเหิงยงเต้าตัว-ปูนเถ่ากง ณ ถนนเทศา เพื่อให้เป็นสัดส่วนและเป็นที่บูชาเฉพาะของเล่าปูนเถ่ากง (ฐิตาภา พิมพะโพธิ์, 2559: 23) ต่อมาในปีพ.ศ. 2478 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิศกุลกุมาร กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้อัญเชิญพระพุทธไสยาสน์ที่นำมาจากประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ที่มีรูปแบบศิลปะพม่ามาประดิษฐานไว้แทน (ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า กรมพระยา, 2545: 201-225)

เล่าปูนเถ่ากง (老本頭公 หรือ 老本头公) เป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว ส่วนจีนกลางเรียกว่า เป็นโถวกง คำว่า “本” ออกเสียงจีนกลางว่า “เบิน” แต่จิ๋วออกเสียงว่า “ปูน หรือ ปิง” ตามสำเนียงแต่ละท้องถิ่น คนจีนใช้คำนี้หมายถึง ของตัวเอง เช่น ปิงนั้ง (本人) หมายถึง “ตัวข้าพเจ้าเอง” ส่วนคำว่า “頭” ออกเสียงจีนกลางว่า “โถว” แต่จิ๋วออกเสียงว่า “เถ่า” แปลว่า “หัว” อีกความหมายหนึ่งแปลว่า “ต้น หรือแรกเริ่ม” ส่วนคำว่า “公” ออกเสียงจีนกลางว่า “กง” คือ ปู่หรือตา ดังนั้น

“เล่าปุ่นเล่ากง” (老本頭公) จึงมีความหมายว่า “อากงคนแรกเริ่มของเรา หรือบางพื้นที่เชื่อว่า เป็นเทพเจ้าที่ประจำท้องถิ่น” (คณะกรรมการศาลเจ้าปึงเถ่ากงม่า อำเภอสุวรรณภูมิ, 2558)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเทพเล่าปุ่นเล่ากงที่ประดิษฐานภายในศาลาเก้งจิ้นนั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญทางด้านประวัติ ความเชื่อ รวมทั้งเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนจีนและประชาชนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม ดังนั้นสำหรับเล่าปุ่นเล่ากงที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาครั้งนี้ คือ เล่าปุ่นเล่ากงที่โรงเรียนเต่าตัว-ปุ่นเล่ากง ณ ถนนเทศบาล ซึ่งแต่เดิมประดิษฐาน ณ พระปฐมเจดีย์อยู่ภายในศาลาเก้งจิ้นพร้อมอักษรภาษาจีนว่า 老本頭公 แต่ปัจจุบันประชาชนจังหวัดนครปฐมได้ลี้ภัยเรื่องราวเกี่ยวกับเทพเล่าปุ่นเล่ากงไปแล้ว ทำให้ความสัมพันธ์ของเทพเล่าปุ่นเล่ากงที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้เลือกเทพองค์นี้มาประดิษฐานไว้ที่พระปฐมเจดีย์ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนทุกเชื้อชาติได้ถูกลี้ภัยหายไปตามกาลเวลาจึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาที่มา และความสำคัญของเล่าปุ่นเล่ากงที่ประดิษฐาน ณ ศาลาเก้งจิ้น องค์พระปฐมเจดีย์

1.2.2 เพื่อศึกษารูปแบบศิลปะ และความเชื่อของเล่าปุ่นเล่ากง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

เพื่อศึกษาประวัติ และความสำคัญของเล่าปุ่นเล่ากงที่มีความสำคัญกับองค์พระปฐมเจดีย์ และจังหวัดนครปฐม

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 ศึกษาทั้งจากเอกสารไทย เอกสารต่างประเทศ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับ วัดพระปฐมเจดีย์ และเล่าปุ่นเล่ากง

1.4.2 เรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.3 สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลงาน

1.5 ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบที่มา และความสำคัญของเล่าปุ่นเล่ากงที่มีความสำคัญกับองค์พระปฐมเจดีย์ และจังหวัดนครปฐม

1.5.2 ทำให้ทราบแหล่งที่ตั้งและช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์กับวัดพระปฐมเจดีย์

1.5.3 ทำให้ทราบรูปแบบศิลปะและความเชื่อของเล่าปุ่นเล่ากง

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบศิลปะ และความเชื่อเล่าปุ่นเล่ากง: กรณีศึกษา จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม 2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเล่าปุ่นเล่ากง 3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคติความเชื่อชาวจีน 4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประติมากรรมจีน

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

2.1.1 จูไรรัตน์ อุตมะ (2522) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “รวมเรื่องจังหวัดนครปฐม” ซึ่งในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประวัติจังหวัดนครปฐม ภูมิศาสตร์จังหวัดนครปฐม งานของส่วนราชการต่าง ๆ เศรษฐกิจ การอาชีพ ประชากร โบราณสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของจังหวัดนครปฐม เช่น ประวัติองค์พระปฐมเจดีย์, วัดพระเมรุ, พระพุทธรูปศิลาขาวและวัดธรรมศาลา รวมทั้งการก่อสร้างปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์

2.1.2 กรมศิลปากร (2528) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “พระปฐมเจดีย์กรมศิลปากรตรวจสอบชำระใหม่และการบูรณะและปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์” ซึ่งในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประวัติของพระปฐมเจดีย์ ทั้งในรูปแบบตำนาน คำบอกเล่าและพงศาวดาร นอกจากนี้มีการกล่าวถึงการบูรณะในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างพระเจดีย์องค์ที่ 3 และปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์และสร้างสิ่งปลูกสร้างรอบ ๆ องค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งประวัติศาสตร์องค์พระปฐมเจดีย์นั้นมีผู้บันทึกไว้คือ เจ้าพระยาทิพากรณ์ (ข้า บุนนาค)

2.1.3 วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร (2546) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “ที่ระลึกในงานฉลองสมโภชองค์พระปฐมเจดีย์ครบ 150 ปี (พ.ศ. 2396-2546)” ซึ่งหนังสือเล่มนี้ทำขึ้นเพื่อการเฉลิมฉลองและสมโภชองค์พระปฐมเจดีย์ครบ 150 ปี และมีการกล่าวถึงการทำนุบำรุงองค์พระปฐมเจดีย์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จนถึงรัชกาลปัจจุบันที่ทรงเลื่อมใสและมีพระราชศรัทธาต่อองค์พระปฐมเจดีย์ ทรงทำนุบำรุงองค์พระปฐมเจดีย์ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ทรงสร้างองค์พระปฐมเจดีย์ทรงระฆังคว่ำ (เจดีย์องค์ที่ 3) ที่ปรากฏในปัจจุบัน โดยทรงครอบสร้างเจดีย์ ทรงพระปรารค์ (เจดีย์องค์ที่ 2) และเจดีย์พระปรารค์องค์ที่ 2 นั้นพระยาพานิชตรีผู้ครองเมืองสุวรรณภูมิก็ทรงสร้างครอบเจดีย์ทรงคว่ำที่พระโสมณะเถระกับพระอุตตรเถระ พระอรหันต์ 2 องค์สร้าง (เจดีย์องค์ที่ 1) แต่เจดีย์ทั้ง 3 องค์ เรียกว่า “พระปฐมเจดีย์” เท่านั้น ซึ่งในหนังสือเล่มนี้มีบันทึกของบุคคลสำคัญ คำบอกเล่าและวัดแห่งนี้เป็นวัดที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุแห่งแรกในประเทศไทย

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเล่าปูนเล่ากง

2.2.1 พรพวรรณ จันทโรนานนท์ (2546) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “วิถีจีน” ซึ่งในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ศิลปะ และศาลเจ้าจีนในกรุงเทพมหานคร จากการสำรวจศาลเจ้าและวัดจีนในกรุงเทพมหานคร ในปีพ.ศ. 2525 ปรากฏว่ากรุงเทพมหานครมีศาลเจ้า 163 ศาล แต่มีวัดจีนที่สร้างจากศาสนาพุทธมหายานเพียง 13 วัดเท่านั้น ที่เหลือเป็นศาลเจ้าทางศาสนาเต๋า และเทพประจำพื้นถิ่น โดยความเชื่อทางศาสนานั้นมีการกล่าวถึงเทพเล่าปูนเล่ากงไว้ว่าเป็นเทพที่พบในประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย เท่านั้น ในประเทศไทยเรียกเทพองค์นี้ว่า ปูนเล่ากง มาเลเซียเรียกเทพองค์นี้ว่า เป็นโลวกง ฟิลิปปินส์เรียกเทพองค์นี้ว่า เป็นโลวกัง ซึ่งเทพองค์นี้เป็นเทพที่ชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋วนับถือมากที่สุด เทพองค์นี้ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งจะแตกต่างกันออกไปตามบุคคล เวลา และสถานที่ โดยมีหน้าที่ดูแลและคุ้มครองคนในชุมชน

2.2.2 เทียนเสี่ยวหลง (2550) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “เจ้าที่: เทพที่ใกล้ชิดมนุษย์ที่สุด” ซึ่งในหนังสือกล่าวถึงชาวจีนและชาวไทยโดยทั่วไปจะรู้จักเจ้าที่ หรือที่ชาวจีนแต้จิ๋วเรียกตี่จู้เอี้ย และเล่าปูนเล่ากง ชาวจีนในประเทศไทยได้ตั้งศาลเจ้าเป็นจำนวนมาก เช่นศาลเจ้าที่และบูชาเจ้าที่ประจำบ้านเรือนหรือโรงเรียนของตน ถือว่าเทพที่อยู่ประจำบ้านเรือนเป็นเทพที่ใกล้ชิดเรามากที่สุด คอยปกป้องรักษาทรัพย์และประทานทรัพย์สิน เงินทองโชคลาภให้แก่เจ้าของบ้าน ให้ถึงพร้อมด้วยปัจจัย 4 ชาวจีนแต่โบราณจนมาถึงชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยังอยู่กับบุพการีชาวจีนต่างได้เคยกราบไหว้เจ้าที่กัน ซึ่งมีการกล่าวถึงการใช้ศาสตร์ของหลักนี้วจิน ซึ่งการใช้ศาสตร์นี้จะต้องมีซินแส หรือผู้รู้จริงเป็นผู้แนะนำ เพราะศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นของจีนหรือของไทยล้วนมีเคล็ดลี้ลับวิชาที่ต้องเรียนรู้และอาศัยประสบการณ์ของผู้ที่เป็นซินแสแนะนำได้ว่า ผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจะเป็นอย่างไรอย่างนั้น เป็นเพราะอะไร จะต้องทำอย่างไรต่อไปจึงไม่ใช่เรื่องที่จะลองทำกันเล่น ๆ ซึ่งเจ้าที่แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. เจ้าที่จากศูนย์เจ้าที่สวรรค์ 2. เจ้าที่ที่ไม่ใช่เจ้าที่จากศูนย์เจ้าที่สวรรค์

2.2.3 กุมากรจีน ศุภครันย์ (2552) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “ท่องเขาวราชไหว้เจ้า 9 ศาล” ซึ่งในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ขั้นตอนการไหว้เทพเจ้า ความหมายของไหว้แต่ละชนิด และศาลเจ้าแต่ละแห่งมีจุดเด่นอย่างไร ซึ่งเล่าปูนเล่ากงอยู่บที่ 7 คือ เทพผู้คุ้มครองชุมชนซึ่งภายใน 1 ศาลจะมีแท่นบูชา 3 แท่น คือ 1.แท่นประธานศาลเจ้า ตั้งอยู่ในตี่ลี้ฮวงจู้ยี่ที่ถูกต้องตามหลักการตั้งศาลเจ้าสไตร์แต้จิ๋ว ซ้ายเป็นบ่อมังกรเขียว ขวาเป็นเสื่อขาว 2. แท่นประธานกลาง คือ ตัวเหล่าเอี้ยะ เป็นเทพที่คนจีนนับถือมากที่สุด 3. แท่นเทพเล่าปูนเล่ากง เป็นเทพที่ทำหน้าที่เป็นศาลหลักเมือง

2.2.4 กุลศิริ อรุณภาคย์ (2553) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ” ซึ่งในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงคนจีนที่เข้ามาในประเทศไทย โดยนำความเชื่อ ศาสนา ศาลเจ้า รูปแบบศิลปะ และสถาปัตยกรรมศาลเจ้า ซึ่งในเล่มนี้กล่าวถึงศาลเจ้า 9 แห่ง เช่นศาลเจ้าเล่าปูนเล่ากง มีการกล่าวถึงประวัติ คือศาลเจ้าแห่งนี้สร้างขึ้นโดยชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋ว ประดิษฐานเทพเจ้านามว่า เล่าปูนเล่ากง หมายถึง ผู้เป็นใหญ่หรือผู้นำชุมชนนั้น ๆ เล่าปูนเล่ากง เป็นเทพเจ้าที่มีบทบาทหน้าที่ในระดับสูง คุ้มครองระดับอำเภอและตำบล ส่วนหน้าที่ขนาดเล็กลงมาในระดับหมู่บ้านเป็นหน้าที่ของเทพแป๊ะกง และหากคุ้มครองในเขตบ้านเป็นหน้าที่ของตี่จู้เอี้ย รูปสลักจะพบอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1.ปางบุน 2. ปางบู

2.2.5 เนตรนภา แก้วแสงธรรม ยานะโชโกวา (2554) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “ไหว้เทพเจ้า 9 ศาลจีนมงคล” ซึ่งในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ 9 แห่ง โดยแต่ละแห่งจะกล่าวถึงประวัติศาลเจ้า ประวัติเทพเจ้า สถาปัตยกรรมและวิธีการไหว้ ในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเทพเล่าปุ่นเถ่ากง ในบทที่ 7 คือ ศาลเจ้าเล่าปุ่นเถ่ากง ร่มเย็นเป็นสุข โดยกล่าวว่าเทพองค์นี้เป็นเทพที่คุ้มครองผู้คนในชุมชน เมื่อมีคนเกิด ตาย จะต้องไปจุดธูปแจ้งท่านเปรียบเสมือนไปแจ้งนายอำเภอ และมีการสันนิษฐานว่าเทพเล่าปุ่นเถ่ากงตอนเป็นมนุษย์อาจเป็นผู้ใหญ่ที่เคยทำคุณงามความดีเมื่อถึงแก่กรรมแล้ว บุญกุศลส่งผลให้เป็นเทพเจ้าและผู้ที่จะดำรงตำแหน่งจะแตกต่างกันออกไปตามบุคคล เวลา และสถานที่

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับคติความเชื่อชาวจีน

2.3.1 รตพร ปัทมเจริญ (2544) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของศาลเจ้าจีนในการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์: ศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1). เพื่อศึกษานัยสำคัญของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ผ่านศาลเจ้าจีน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทย
- 2). เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของศาลเจ้าจีนที่มีต่อชุมชน
- 3). เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในบริบทของสังคมไทยที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวและสถานภาพ การดำรงอยู่ของศาลเจ้าจีนในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่าภายในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ศาลเจ้ามีบทบาทเป็นอย่างมากในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีน ทั้งทางด้านภาษาจีนจากการพยายามรื้อฟื้นโรงเรียนสอนภาษาจีนขึ้นมาอีกครั้ง ทางด้านความเชื่อศาลเจ้าช่วยดำรงความเชื่อชาวไทยเชื้อสายจีนให้คงอยู่ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมทางศาสนาความเชื่อที่สำคัญได้แก่ พิธีกรรมกินเจ ทั้งนี้ในองค์กรของชาวไทยเชื้อสายจีนผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานของศาลเจ้า และโรงเรียนจีนเป็นผู้มีบทบาทในการชี้นำ และก่อให้เกิดการสืบเนื่องของการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

2.3.2 พิชณี สวัสดิ์ตยวงศ์ (2547) ได้จัดทำวารสาร เรื่อง “ป๋ายมงคลจีน: เกี้ยวพู่และตุ้ยเหลียน” ซึ่งในวารสารนี้กล่าวถึงป๋ายมงคลจีนมีทั้งความหมายตามตัวอักษรและความหมายเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวให้ความสำคัญทางด้านสุขภาพ อาชีพ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน เทศกาลสำคัญและพิธีกรรม รวมทั้งความปรารถนา สิ่งเหล่านี้ทำให้เข้าใจวิถีชีวิต ความคิด วัฒนธรรมและความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนได้เป็นอย่างดี ป๋ายมงคลจีนให้ความสำคัญอย่างมากต่อกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะเป็นกลุ่มที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อเกี่ยวกับภาษา และวัฒนธรรมของป๋ายมงคลจีน ป๋ายมงคลจีนมีรูปลักษณะที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา ซึ่งแผ่นป้ายบางชุดที่ไม่ได้รับความนิยมจะค่อย ๆ หายไปตามกาลเวลา ขณะเดียวกันอักษรไทยกลับมามีบทบาทแทนตัวอักษรภาษาจีน

2.3.3 เกตมาตุ ดวงมณี (2552) ได้จัดทำบทความวิชาการ เรื่อง “ภาษาจีนกับวัฒนธรรมความเชื่อเทพเจ้า และภูตผี” ซึ่งในบทความนี้กล่าวถึง การศึกษาวัฒนธรรมทางภาษาและตัวอักษรที่ปรากฏในวัฒนธรรมความคิด ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าและภูตผีของคนจีน ซึ่งทำให้มองเห็นถึงลักษณะ

สำคัญ ความสลับซับซ้อนของภาษาและตัวอักษรจีน ซึ่งวัฒนธรรมความเชื่อของชาวจีนที่พัฒนาสืบต่อกันมา เช่น การตั้งเครื่องเซ่นไหว้ ข้อปฏิบัติและข้อห้ามในความเชื่อต่าง ๆ

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประติมากรรมจีน

2.4.1 กำจร สุนพงษ์ศรี (2531) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน” ซึ่งในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึง พัฒนาการของประติมากรรมจีนตั้งแต่ในยุคแรกเริ่มจนถึงยุคสาธารณรัฐ ประชาชนจีนที่มีความโดดเด่นและแตกต่างกันตามแต่ละยุคสมัย เริ่มต้นจากพัฒนาการของประติมากรรมนั้น สามารถแบ่งได้ 3 แบบ คือ ประติมากรรมนูนสูง ประติมากรรมนูนต่ำ และประติมากรรมลอยตัว ต่อมาอิทธิพลของพุทธศิลป์จากอินเดียได้เข้ามามีผลต่อวงการประติมากรรมจีน โดยเข้ามาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น สมัยสามก๊ก สมัยหกอาณาจักร สมัยราชวงศ์สุย และสมัยราชวงศ์ถัง เปรียบเสมือนยุคทอง ซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงาน อันเนื่องมาจากการรับอิทธิพลของอินเดีย พอพันยุคนี้ประติมากรรมก็ลดน้อยลง

2.4.2 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2550) นิพนธ์เรื่อง “ศิลปะจีน” ซึ่งในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประติมากรรมที่เป็นศิลปะสามมิติ มีทั้งรูปนูนต่ำ bas relief หรือ นูนสูง high relief หรือภาพลอยตัวที่เป็นรูปทั้งรูป ซึ่งประติมากรรมนั้นมีตั้งแต่สมัยจีนชื่อยังตั้งตั้งแต่ 221-206 BC คือก่อนคริสตกาล 200กว่าปี ซึ่งในยุคนี้เป็นการปั้นรูปคนทีละตัว และมีเครื่องประติมากรรมต่าง ๆ ที่ใช้การหล่อสำริด การใช้โลหะหล่อและในสมัยราชวงศ์ถังเป็นยุคที่รุ่งเรืองที่สุด ในปัจจุบันมีประติมากรรมสมัยใหม่ที่เรียกว่า สื่อผสม คือมีคนใช้ห้องทั้งห้องเป็นที่แสดงงานศิลปะ ซึ่งทำให้มองว่าศิลปะหรืออารยธรรมจีนไม่ใช่อารยธรรมที่เหมือนกันทั่วประเทศ แต่เป็นของพื้นเมืองอยู่มาก เพราะประเทศจีนกว้างใหญ่มีแคว้นต่าง ๆ จึงมีความเป็นพื้นถิ่น และวัฒนธรรมหลากหลาย

2.4.3 แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม” ซึ่งในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงวิถีคนไทยกับคนจีนโดยมีการกล่าวถึงศิลปกรรมไทย-จีนในบทที่4 ซึ่งมี จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม และนาฏกรรม-คีตกรรม ซึ่งการที่คนจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยได้นำวัฒนธรรมและวิทยาการสาขาต่าง ๆ เข้ามาด้วยจึงเกิดการผสมผสานระหว่างศิลปกรรมไทย-จีน ซึ่งประติมากรรมจีนนั้น คืองานศิลปะที่เป็นลายปูนปั้น ลายแกะไม้ งานศิลปะจีนที่พบตามศาสนสถานไทยนั้นมักเป็นลายปูนปั้น อาจมีการแต่งลวดลายด้วยกระเบื้องจีน งานประติมากรรม มี 3 ลักษณะ คือประติมากรรมลอยตัว ประติมากรรมนูนสูงและประติมากรรมนูนต่ำ ซึ่งงานประติมากรรมจะแตกต่างกับสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม ประติมากรรมนั้นมีประโยชน์ในแง่ของการตกแต่งหรือเป็นอนุสรณ์ให้คนรำลึกถึง งานประติมากรรมนูนสูงของจีนมักเป็นลายบานทวารอุโบสถ หรือวิหารที่เป็นลายดอกพุดตาน รูปสัตว์จตุบาท ทิวบาท ลักษณะเหล่านี้คือศิลปะแบบจีน ในสมัยนั้นมีการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศไทย-จีน จึงมีการนำเครื่องศิลปะจีนต่าง ๆ มาถ่วงเรือในระหว่างเดินทางมาประเทศไทยและได้มีการผสมผสานประติมากรรมของประเทศไทยกับจีน คือประติมากรรมลอยตัวที่มองเห็นได้รอบด้าน เช่นรูปยักษ์นักรบ แต่งตัวเป็นจิวพร้อมออกศึก รูปขุนนางจีนฝ่ายบู๊ (นักรบหรือฝ่ายทหาร) และฝ่ายบุ๋น (นักคิดหรือฝ่ายพลเรือน)

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยทราบแนวทางการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์องค์พระปฐมเจดีย์ ว่าเริ่มมีการบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงสร้างพระเจดีย์องค์ที่ 3 เช่นแนวคิด กรมศิลปากร (2506) วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร (2546) และประวัติการสร้างเจดีย์องค์ที่1 และองค์ที่2 ซึ่งเจดีย์ทั้ง 3 องค์ เรียกว่า “พระปฐมเจดีย์” เท่านั้น ตามแนวคิดของวัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร (2546)

ส่วนเอกสารที่เกี่ยวกับเล่าปุ่นเล่าก่ง เป็นการศึกษาเกี่ยวข้องกับประวัติและหน้าที่ที่รับผิดชอบตามแนวความคิด พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2546) เทียนเสี้ยวหลง (2550) กุมารจิน ศุภครันย์ (2552) กุลศิริ อรุณภาคย์ (2553) เนตรนภา แก้วแสงธรรม ยานะชโกวา (2554)

ส่วนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับคติความเชื่อชาวจีน มีแนวคิดความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน ทางด้านพิธีกรรม ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า วิถีชีวิต ความคิด วัฒนธรรม ตามแนวคิดของพิชณี สวัสดิ์ตยวงศ์ (2547) เกตมาตุ ดวงมณี (2552) และลักษณะสำคัญของตัวอักษรจีน ตามแนวคิดของรตพร ปัทมเจริญ (2544) พิชณี สวัสดิ์ตยวงศ์ (2547) เกตมาตุ ดวงมณี (2552)

ส่วนเอกสารที่เกี่ยวกับประติมากรรมจีน ว่าต้องพิจารณาประเภทของประติมากรรม เช่น ประติมากรรมนูนต่ำ ประติมากรรมนูนสูงและประติมากรรมลอยตัว ตามแนวคิดของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2550) แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550) นอกจากนี้ประติมากรรมจีนยังสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือศาสนาพุทธ และการเข้ามาของศิลปะอินเดีย ดังแนวคิดของ กำจร สุนพงษ์ศรี (2531)

อนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบศิลปะ และความเชื่อเล่าปุ่นเล่าก่งยังไม่มีผู้ใดศึกษาถึงรูปแบบศิลปะ และความเชื่อ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษา “การศึกษารูปแบบศิลปะ และความเชื่อเล่าปุ่นเล่าก่ง: กรณีศึกษา จังหวัดนครปฐม” เพื่อสร้างองค์ความรู้และขยายขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับเล่าปุ่นเล่าก่งให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บทที่ 3

พระปฐมเจดีย์

3.1 ประวัติพระปฐมเจดีย์

พระปฐมเจดีย์ แต่เดิมชาวบ้านเรียกว่า "พระประธม" หรือ "พระบรรทม" แต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาประวัติความเป็นมาและหลักฐานที่พบบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ จึงทรงมีพระราชวินิจฉัยว่าสถานที่แห่งนี้ น่าจะเป็นเจดีย์องค์แรกในสุวรรณภูมิ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เรียก "พระประธม" ใหม่ว่า "พระปฐมเจดีย์" (สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม, 2550: 25) ซึ่งคำว่า "ปฐม" เป็นภาษาบาลีแปลว่า "หนึ่ง" มาผสมกับคำว่าเจดีย์ เป็นปฐมเจดีย์ หมายถึง เจดีย์องค์หนึ่ง หรือเจดีย์องค์แรกในดินแดนสุวรรณภูมิในสมัยนั้น องค์พระปฐมเจดีย์เป็นมหาเจดีย์ที่เก่าแก่ ที่มีเจดีย์สร้างครอบกันถึง 3 องค์ คือ องค์แรก สร้างในสมัยพระโสณเถระและพระอุตตเถระ เป็นเจดีย์ทรงบาตรคว่ำ มีความสูง 18 วา 2 ศอก บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ องค์ที่ 2 สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยของพญากง พญาพาน เป็นเจดีย์ทรงปราสาทสูงเท่านกเขาเหิร มีความสูง 42 วา 2 ศอก โดยพญาพานสร้างเพื่อบูชาพระคุณของบิดาภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุเช่นเดียวกับองค์แรก องค์ที่ 3 สร้างประมาณปีพ.ศ. 2396 สร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เป็นเจดีย์ทรงระฆังคว่ำ มีความสูง 60 วา 2 ศอก หรือ 120 เมตร 45 เซนติเมตร และบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้เป็นที่สักการบูชาของเหล่าเทวดาและมนุษย์ (วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร, 2546: 18-25) ในการก่อสร้างนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) เป็นแม่กอง ให้พระศรีสมบัติ (หนูเล็ก โกมารกุล ณ นคร) หลวงพิทักษ์โยธา หลวงนราเรืองเดช เจ้ากรมไพร่หลวงอาสาใหม่ หลวงโยธาไพจิตร ช่างทหารใน เป็นนายงาน ต่อมาสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ถึงแก่พิราลัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค) เป็นแม่กองดำเนินงานต่อ (ธีระ แก้วประจันต์, 2550: 308-314) ซึ่งในการก่อสร้างนั้นเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค) ได้แรงงานจากราชกร คือ ชาวมอญ ชาวจีน และชาวไทย จะเห็นได้จากหลักฐานการจดบันทึกของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ความว่า "เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ จึงได้เกลี้ยกล่อมพวกรามัญมารับจ้างทำอิฐบ้างที่เป็นทาสลูกหนี้ผู้มีชื่อก็ช่วยมาให้ทำอิฐหลายสิบล้านรับจ้างคิดหักค่าตัวให้ ได้จ้างเงินเผาปูนแลเงินก่อขึ้นไป จึงให้พระสุธรรมมนตรีเป็นกงสีจ่ายเงินค่าจ้างแรงงานแลค่าจ้างมอญทำอิฐแลดูเบ็ดเสร็จทั่วไป ให้พระศรีธรรมสาสน์ เป็นผู้ช่วยซื้อของส่ง นายงานเก่าพระศรีสมบัติก็เลื่อนเป็นที่พระยาศรีสรราช-หลวงพิทักษ์โยธา หลวงนราเรืองเดชเป็นเจ้ากรมไพร่หลวงราชการมีมาก ให้กลับเข้ามารับราชการเสียในกรุง จึงตั้งนายงานใหญ่ขุนหมื่นในกรมท่าหมื่นบำรุงเจดีย์หนึ่ง หมื่นชำนาญชลธิหนึ่ง ทหารปืนหลวงศักดิ์เดชเจ้ากรม ขุนยงสงครามปลัดกรมแลขุนหมื่นเป็นนายงานรองบ้าง เป็นเสมียนบ้างอีกสามสิบนาย ได้สร้างพระเจดีย์เล็ก ๆ ไว้บนยอดเขาคนละองค์ มีชื่อปรากฏอยู่ในฐานพระเจดีย์นั้นแล้ว ได้ช่วยกันคุมคนละหัวเมือง เมืองนครไชยศรี เมืองสมุทรสงคราม เมืองสมุทรสาคร เมืองราชบุรี

เมืองพนัสนิคม มีจำนวนคนผลัดเปลี่ยนเป็นสี่ผลัดได้เดือนละสองร้อย” (กรมศิลปากร, 2528: 86-87) ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้สร้างสิ่งก่อสร้าง คือองค์พระปฐมเจดีย์องค์ที่ 3 สร้างหอรบขัง พระระเปียงล้อมรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ศาลาโรงธรรม พระอุโบสถ จำลองรูปพระเจดีย์เมืองนครศรีธรรมราช และวิหาร 4 ทิศ ซึ่งวิหาร 4 ทิศประกอบด้วยวิหารทางทิศเหนือ ประดิษฐานพระพุทธรูปปางประสูติ วิหารทางทิศตะวันออก คือวิหารหลวง ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย ห้องด้านในเป็นห้องโถงผนังเขียนรูปองค์พระปฐมเจดีย์องค์เก่าซึ่งมีองค์ปัจจุบันซ่อนอยู่ และมีแท่นบูชาสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วิหารทางทิศตะวันตก ประดิษฐานพระพุทธรูปปางปริณิพพานและวิหารทางทิศใต้ ประดิษฐานพระพุทธรูปปางนาคปรก (ธีระ แก้วประจันต์, 2550: 308-314) ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในปีพ.ศ. 2412 ทรงให้ปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์ สร้างหอรบขัง ประตูกระเบื้อง และพระระเปียงชั้นนอกรอบองค์พระปฐมเจดีย์ สำหรับเป็นที่พักอาศัยของพวกที่เดินทางมานมัสการพระปฐมเจดีย์ซึ่งจะเห็นได้จากหลักฐานการจดบันทึกในเอกสารการบูรณะพระปฐมเจดีย์ ร.5 พ.12/7 ความว่า “ขุนผดุงเงินประชาให้ใส่ทุกองตึตะแบงหลังคาเฉลียงให้อีก 5 ห้อง เก้าใหม่ได้ 36 ห้องแล้วตลอดด้าน พระระเปียงด้านตะวันออกต่อฐานกลางไปข้างเหนือ 12 ห้อง ถึงพระที่นั่งทรงโปรยนั้น ขุนผดุงเงินประชาให้ใส่หูกือปูนเชิงชายเฉลียงได้อีก 4 ห้อง เก้าใหม่ถือปูนเชิงชายเฉลียงข้างตะวันออกผนังเฉลียงแล้วทั้ง 12 ห้อง” (กรมศิลปากร, 2528: 139-173) ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โปรดให้ปฏิสังขรณ์พระวิหาร ด้านทิศตะวันออกประดิษฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ที่วิหารด้านทิศเหนือ สร้างบันไดหินอ่อน ในตอนปลายรัชสมัยโปรดให้สร้างพระอุโบสถใหม่ แต่มาแล้วเสร็จในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ในรัชกาลปัจจุบันได้มีการบูรณะซ่อมแซมองค์พระปฐมเจดีย์ตลอดมา เช่นในปีพ.ศ. 2509 การบูรณะได้ดำเนินการที่สำคัญ คือเสริมความมั่นคง ป้องกันการแตกร้าว ด้วยการรัดแถบเหล็กไร้สนิมรอบส่วนต่าง ๆ ขององค์พระปฐมเจดีย์เป็นระยะตั้งแต่ส่วนมาลัยลูกแก้ว องค์กรขัง จนถึงป้อมไฉน โครงสร้างภายในเปลี่ยนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กประตูกระเบื้องใหม่ป้องกันน้ำซึมภายในองค์เจดีย์และปรับปรุงการระบายน้ำบริเวณฐานทักษิณให้ดีขึ้น (ธีระ แก้วประจันต์, 2550: 310-311)

3.2 ด้านทิศตะวันออก

ทางด้านทิศตะวันออก บริเวณลานชั้นลด (ฐานไพทีด้านทิศตะวันออก) ประกอบไปด้วย 1.พระอุโบสถ ปัจจุบันพระอุโบสถหลังนี้ถูกสร้างใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 สร้างหลังใหม่แทนในที่เดิมภายในประดิษฐานพระประธานประจำพระอุโบสถ คือพระพุทธรูปศิลาขาว สมัยทวารวดี ปางปฐมเทศนา 2.เก๋งเงิน อยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ เป็นที่ตั้งสำนักงานโรงเรียนสหศึกษาบาลีและเป็นที่เก็บรักษาของโบราณ 3.ศาลาโรงธรรม ปัจจุบันเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ของวัด 4.พลับพลาเปลื้องเครื่อง คือที่สำหรับพระมหากษัตริย์หรือพระราชวงศ์ ในการผลัดเปลื้องเครื่องฉลองพระองค์ เมื่อเสด็จมานมัสการพระปฐมเจดีย์ หรือเสด็จถวายผ้าพระกฐิน (วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร, 2546: 90-99)

3.2.1 เก่งจีนตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระปฐมเจดีย์ อยู่บริเวณลานชั้นลด (ฐานไพทีด้านทิศตะวันออก) อยู่ระหว่างลานพระอุโบสถและศาลาโรงธรรมของวัดพระปฐมเจดีย์ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จะเห็นได้จากในเอกสารการบูรณปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ ร.4 พ.1 ระบุวันที่ คือแรม 3 ค่ำ เดือน 8 ปรากฏข้อความว่า “เจ้ากรมเสียดอก่างที่ตั้งอยู่หน้าแก่งงเต็กคู้้นไปตั้ง ปลุกบัวทั้ง 2 อ่าง ปลุกบัวพอแล้ว” (กรมศิลปากร, 2528: 166) จากข้อความดังกล่าวได้กล่าวถึงแก่งงเต็ก ซึ่งหมายถึงศาลจีนหรือเก่งจีน เอกสารฉบับดังกล่าวเป็นเอกสารในสมัยรัชกาลที่ 4 ทำให้ทราบว่าในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ปรากฏเก่งจีนแล้วโดยรู้จักในชื่อแก่งงเต็ก ส่วนอาคารเก่งจีนแห่งนี้มีความยาว 3 ห้อง เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าผนังก่ออิฐถือปูนโอบล้อมเพียง 3 ด้าน มีการเจาะหน้าต่างเป็นรูปลวงกลมตรงผนังสกัดของด้านข้างทั้ง 2 ด้าน ส่วนด้านหน้าเปิดโล่ง ส่วนผนังด้านหลังได้ก่ออิฐฉาบปูนหุ้มเสาไม้ ภายในตัวอาคารทาสีขาว เพื่อส่งเสริมส่วนตกแต่งบนโครงสร้างหลังคาที่ประกอบไปด้วยช่อ คาน และเสาที่ตกแต่งด้วยสีสนสอดใส่ให้ดูเด่นชัดขึ้น ส่วนหลังคามีรูปแบบผสมระหว่างหลังคาแบบเซียซานต้ง (歇山顶) กับหลังคาซ้อนลดชั้นแบบไทย ซึ่งสันหลังคาเป็นแบบตัดตรง ปลายสันหลังคาโค้งขึ้นเล็กน้อย มุงกระเบื้องรางและปั้นปูนที่บรอยต่อกระเบื้องเป็นแนวยาวต่อเนื่องทั้งผืนหลังคา และชั้นซ้อนของหลังคาปั้นลวดลายภาพมงคลประดับ เช่นภาพเมฆ ดอกโบตั๋น และเขามอ ส่วนหน้าจั่วของเก่งจีนนี้มีลักษณะโค้งและหยัก เป็นคลื่นเล็กน้อย ซึ่งตรงตามแบบของหน้าจั่วธาตุน้ำ นอกจากนี้หน้าบันทั้งสองข้างของเก่งจีนมีการปั้นลวดลายภาพมงคลประดับ (ฐิตาภา พิมพิโพธิ์, 2559: 12-17)

3.2.1.1 แผ่นพระป้ายภาษาจีนที่ประดับอยู่บนคาน มีตัวอักษรจีนโบราณว่า 護国保民 หรือภาษาจีนแบบตัวย่อ คือ 护国保民 อ่านว่า ฮู่กว๋อป่าวหมิน แปลว่า ปกป้องประเทศคุ้มครองประชาชน พระป้ายนี้สร้างขึ้นในเดือนชุนเยว่ (春月) หรือในช่วงเดือนมกราคม-เมษายน ในรัชศกจักรพรรดิกวางซู่ปีที่ 18 หรือในภาษาจีนเรียกว่า กวางซู่เหรินเฉินเหนียน (光緒壬辰年 หรือ 光緒壬辰年) ซึ่งตรงกับปีพ.ศ. 2435 (ฐิตาภา พิมพิโพธิ์, 2559: 26)

3.2.1.2 แผ่นอิฐโบราณจารึกคาถา เย ธมมา ติดอยู่บนกำแพงเหนือตู้ที่บรรจุพระพุทธรูปไสยาสน์ แผ่นอิฐนี้ขุดได้ในบริเวณพระปฐมเจดีย์ ปรากฏข้อความดังนี้ “เย ธมมา เหตุปภวา เตส เหตุ ตถาคโต อาห เตสญจ โย นิโรโธ เอว วาที มหาสมโณ” แปลว่า ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับของธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะทรงสั่งสอนอย่างนี้ (มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2536) สันนิษฐานว่าจารึกคาถาเยธมมา นี้ได้เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พร้อมกับพระบรมธาตุและปรากฏจารึกที่มีคาถา เยธมมาไว้หลาย ๆ ที่ เช่นแผ่นศิลา แผ่นอิฐ หลังพระพิมพ์ (กรมศิลปากร, 2528: 66-69)

3.2.1.3 ตู้ที่บรรจุพระพุทธรูปไสยาสน์ ศิลปะพม่า สมัยมณฑลเย่ แต่ในปัจจุบันนี้ปรากฏแต่ตัวอักษรภาษาจีนว่า 老本頭公 (เล่าปุนเถ่ากง) จากงานวิจัยที่ผ่านมากล่าวไว้ว่าเทพเล่นปูนเถ่ากงได้ถูกย้ายไปประดิษฐานที่โรงเจเหยงยงเต่าตัว-ปุนเถ่ากง ณ ถนนเทศา พร้อมกับกระถางธูปทองเหลืองสลักอักษร เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าเทพเล่าปุนเถ่ากงได้รับความนิยมและความเคารพจากประชาชนจีนและประชาชนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครปฐมเป็นอย่างมาก ทำให้มีผู้คนมาสักการะเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดเสียงดังรบกวนบริเวณรอบพระปฐมเจดีย์จึงเกิด

การร้องเรียนไปยังผู้ดูแลบ้านเมืองสมัยนั้น พระองค์จึงได้มีรับสั่งย้ายเทพองค์นี้ไปประดิษฐานที่โรงเจ เหยียนเต่าตัว-ปูนเถ่ากง ณ ถนนเทศา พอดีกับที่โรงเจสร้างเสร็จและมีพื้นที่เหลือจึงได้สร้างศาลขึ้นอีก หลังติดกับศาลตัวเล่าเอี้ย พร้อมอัญเชิญเทพเล่าปูนเถ่ากงมาประดิษฐานจนถึงปัจจุบัน (ฐิตาภา พิมพ์โพธิ์, 2559: 23) ต่อมาในปีพ.ศ. 2478 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าดิศวรกุมาร กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้อัญเชิญพระพุทธรูปไสยาสน์ที่นำมาจากประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่มีรูปแบบศิลปะพม่ามาประดิษฐานไว้แทน (ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา, 2545: 201-225)

3.2.1.4 แท่นบูชา ตั้งอยู่ตรงกลางติดกำแพงด้านหลัง โดยแท่นบูชามีการปั้นลวดลายประดับ และใช้สีน้ำวาดทับ ใช้สีแดงระบายเป็นพื้นหลังของแท่นแล้วประดับตกแต่งด้วยลายมงคล เช่น ก้อนเมฆ แจกันคู่ไผ่ดอกโบตัน มังกร เป็นต้น ภายในปรากฏแผ่นศิลาพระราชานิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระราชวินิจฉัยแผ่นอิฐจารึกคาถา เยธมมาฯ ซึ่งประดับอยู่ด้านบนเหนือแท่นบูชา (ฐิตาภา พิมพ์โพธิ์, 2559: 21)

3.2.1.5 เส้า เส้าทุกต้นในเก๋งจีน เป็นเส้าไม้ฉาบปูนตกแต่งด้วยจิตรกรรมรูปมังกรต้นเมฆ นอกจากนี้จิตรกรรมบนเส้าแต่ละเส้ามีความแตกต่างกันเล็กน้อย เช่นบางเส้าประดับภาพม้วนตำราตัวอักษรจีนมีความหมายมงคล เช่น 合家 อ่านว่า เหวเจีย และ 平安 อ่านว่า ผิงอาน ภาพคทาหรือภาพนอแรด (ฐิตาภา พิมพ์โพธิ์, 2559: 18)

บทที่ 4

เล่าปุ่นเล่ากง

ปัจจุบันในจังหวัดนครปฐมประดิษฐานเล่าปุ่นเล่ากงที่ศาลเจ้าเหิงยงเต่าตัว-ปุ่นเล่ากง บริเวณถนนเทศบาล อำเภอมะเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเล่าปุ่นเล่ากงองค์นี้เดิมประดิษฐานที่วิหารเก้งจิ้น ด้านทิศตะวันออก สร้างขึ้นราวสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

4.1 ความเชื่อเกี่ยวกับเล่าปุ่นเล่ากง

มีนักวิชาการทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติให้ความเห็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความเชื่อไว้ดังนี้

ห่านหวยจุ่น กล่าวสรุปไว้ว่า เป็นโถวกงและต้าเป๋อกงเป็นเทพองค์เดียวกัน และเป็นเทพที่นักเดินเรือในสมัยราชวงศ์ซ่ง (ซ้อง) กราบไหว้กันโดยมีชื่อเดิมว่า โถวกง แต่ที่ป็นังชาวพื้นเมืองเรียกเทพองค์นี้ว่าเป็นโถวกง ฟิลิปปินส์เรียกเทพองค์นี้ว่า เป็นโถวกง (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 30)

สวีวีนเฉียว มีความเห็นว่า เทพเป็นโถวกงเป็นองค์เดียวกับต้าเป๋อกง และชื่อดังกล่าวเป็นเพียงตำแหน่ง เทพผู้ดำรงตำแหน่งนี้จะแตกต่างกันออกไปตามบุคคล เวลา สถานที่ เทพองค์นี้เป็นเทพที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าที่มากที่สุด เขากล่าวว่า เป็นโถวกง นั้นเป็นชื่อเรียกที่กลายเสียงมาจาก ถูตึ้งก หรือเจ้าที่ และมีฐานะทางเทพเทียบเท่ากับต้าเป๋อกง ผู้ดำรงตำแหน่งนี้เป็นใครไม่อาจทราบได้ หรืออาจจะเป็นเพียงสัญลักษณ์ของบรรพบุรุษของชาวจีนโพ้นทะเลเท่านั้นก็ได้ (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 30)

เทียนกวนซื่อ ก็มีความเห็นว่า เทพเป็นโถวกงและต้าเป๋อกงมีความสัมพันธ์กัน เขากล่าวว่า ต้าเป๋อกงเป็นเทพที่กลายมาจากเป็นโถวกง ชาวแต้จิ๋วเรียกเทพองค์นี้ว่าเป็นโถว ซึ่งหมายถึงเป็นดีหรือที่ดีดั้งเดิม หรือโถวมูซึ่งแปลว่าหัวหน้าในสถานที่นั้น ๆ จึงทำให้บางคนเรียกย่อ ๆ ว่าดีโถวและเมื่อเป็นผู้ใหญ่ในเขตนั่น ๆ หรือผู้นำในเขตนั่น ๆ ได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่เขตแคว้นที่อยู่อาศัยหรือบ้านเมืองของตนอย่างมากมาย เมื่อตายไปแล้วก็ได้รับการยกย่องให้เป็นเทพ จึงเรียกว่าเป็นโถวกง ซึ่งความหมายว่า ผู้เป็นใหญ่แห่งเขตนั่นหรือที่นั่นนั่นเอง (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 30)

พรพรรณ กล่าววว่า เทพปุ่นเล่ากง คือเทพประจำท้องถื่น เป็นเทพเจ้าที่พบในประเทศไทย ฟิลิปปินส์และมาเลเซีย (ป็นัง) ซึ่งในประเทศไทยจะพบชาวจีนในกรุงเทพฯนั้นถือปุ่นเล่ากงตามศาลเจ้าต่าง ๆ ซึ่งจะพบอยู่ในตลาด หรือแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวจีน หากไม่ตั้งเทพปุ่นเล่ากงไว้เป็นเทพประธานในศาล ก็ต้องตั้งเป็นเทพชั้นรองแทน ในตลาดสดทั้งหลายส่วนมากจะตั้งเทพปุ่นเล่ากงไว้เป็นเทพประธานเพื่อจะได้ช่วยปกป้องรักษานำพาความร่มเย็นและทำให้การค้าเจริญรุ่งเรือง ศาลเจ้าของเทพองค์นี้มีขนาดอาคารที่ใหญ่แบบชื้อเหอเอี้ยน เช่น ศาลเจ้าปุ่นเล่ากงที่ถนนทรงวาด และเล็กขนาดกว้างเพียงห้องเดียว เช่น ศาลเจ้าปุ่นเล่ากงที่ซอยเสนานิคม1 เป็นต้น ยังไม่ปรากฏว่าได้

มีการประดิษฐ์ฐานเทพองค์นี้เป็นเทพประธานในศาลแต่อย่างใด ดังนั้นจึงทำให้เราทราบว่า ชาวแต่จิว และชาวฮกเกี้ยนคงมีความเชื่อในเทพปูนเถ่ากงมากกว่าชาวจีนภาษาอื่น เทพองค์นี้มีลักษณะของรูปเคารพที่ไม่เหมือนกันทั้งหมดทุกศาล เช่น มีทั้งแต่งกายแบบขุนนางฝ่ายบุ๋น บ้างก็แต่งกายแบบขุนนางฝ่ายบู๊ มีหนวด มีขอว้าหรือรูรูปเคารพเทพปูนเถ่ากงที่ส่งตรงมาจากประเทศจีน มักจะมีลักษณะดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ปัจจุบันที่พบในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นรูปเคารพที่สร้างขึ้นใหม่ ส่วนมากจะเลียนแบบรูปเคารพ แต่ลักษณะของเทพอาจจะเปลี่ยนไปทำเป็นเป็นทำนอง ในศาลเจ้าชาวจีนไหหลำมักจะไม่นิยมทำรูปเคารพปูนเถ่ากง แต่จะใช้แผ่นไม้มาเขียนเป็นชื่อเทพไว้เท่านั้น และปูนเถ่ากงที่ชาวไหหลำนับถือนั้นก็มักจะบูชาเป็นเทพชั้นรองในศาลเทพปูนเถ่ากงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนสมัยโบราณมาก เนื่องจากเป็นเทพที่ช่วยดูแลทุกข์สุขของประชาชนในเขตหนึ่ง ๆ ดังนั้นไม่ว่าครอบครัวใด จะมีการคลอดบุตร หรือมีผู้ถึงแก่กรรม สมาชิกในบ้านนั้น ๆ ก็ต้องมาจุดธูปบอกกล่าวเทพปูนเถ่ากงเสียก่อน สำหรับชาวจีนในเมืองไทยที่อพยพเข้ามาในรุ่นแรก ๆ นั้น ยังมีความรักต่อประเทศจีน แม้ว่าในช่วงที่พวกเขาใช้ชีวิตอยู่ไม่มีโอกาสได้กลับไปประเทศจีน เมื่อตายแล้วก็หวังที่จะให้บุตรหลานนำศพกลับไปฝังที่เมืองจีนและก่อนที่จะเคลื่อนศพออกไปก็ต้องไปจุดธูปบอกกล่าวเทพปูนเถ่ากงเสียก่อน แล้วจึงจะไปบอกกล่าวกับยมบาล หรือเทพฉิงหวงในปัจจุบัน แม้เทพปูนเถ่ากงจะมีได้มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนเหมือนสมัยก่อน แต่ความเคารพต่อเทพองค์นี้ของชาวจีนก็ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าสมัยก่อนเลย เทพปูนเถ่ากงได้วิวัฒนาการจากเทพประจำกลุ่มภาษาหนึ่งมาเป็นเทพที่ชาวจีนทุกกลุ่มภาษานิยมนับถือกราบไหว้ และเมื่อใดที่มีการสร้างศาลใหม่ในชุมชนของชาวจีนแต่ละเขตก็มักจะตั้งเทพปูนเถ่ากงไว้เป็นเทพประธานของศาลเสมอ ศาลปูนเถ่ากงนี้พบทั่วไปในประเทศไทย (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 30-35)

เสี่ยวจิว (นามแฝง) กล่าวว่า เทพเจ้าที่ถูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลเคารพ และนิยมไหว้มากที่สุด คือ “ปูนเถ่ากง” ความเป็นมาของเทพองค์นี้มีกล่าวไว้ 3 ประเด็น คือ 1. ปูนเถ่ากงเป็นเทพองค์เดียวกับเทพแป๊ะกงบางแห่งเรียกว่า ไทว่ตี่ง ซึ่งเทพเจ้าที่ติดที่มีอยู่ทั่วไปในเมืองจีน หรือตามชุมชนต่าง ๆ จะปรากฏศาลแป๊ะกงให้เห็นเสมอ แป๊ะกงมีบทบาทมากในสังคมสมัยก่อน จะเห็นได้จาก จิวที่ถ่ายทอดให้เห็นว่ากษัตริย์ ขุนนาง คนเดินทาง ใครที่ตกระกำลำบากก็ไปอาศัยศาลแป๊ะกงเป็นที่พักแรมหลบภัย หรือร้องทุกข์กับเทพเจ้า แป๊ะกงซึ่งเป็นเทพระดับล่างมีหน้าที่รายงานขึ้นไปเบื้องบน มีการเล่าถึงนิทานพื้นบ้านแต่จิวเรื่องหนึ่งซึ่งกล่าวถึงแป๊ะกงว่า สมัยราชวงศ์หมิง เอ็งบ่วงตักเสนาบดีกลาโหมชาวแต่จิวอพยพทัพไปรบ ระหว่างทางแวะพักแรมศาลแป๊ะกง แต่ปรากฏว่าทหารในกองทัพถูกเสือฆ่าตาย เอ็งบ่วงตักเดินไปตำหนิแป๊ะกงในศาลว่าเป็นเทพเจ้าที่ไม่ดูแลพื้นที่ให้เรียบร้อยปล่อยให้เสือมาทำร้ายทหารหลวงได้อย่างไร ทั้งสั่งให้แป๊ะกงไปเรียกเสือตัวที่ฆ่าคนตายมารับผิด เมื่อเสือมาพบเอ็งบ่วงตักสั่งให้เสือตัวนั้นถือธงประจำกองทัพแทนทหารที่ตายเป็นการทำคุณได้โทษ นิทานเรื่องนี้ทำให้รู้ว่าแป๊ะกงไม่ได้ดูแลแค่นคน หากรวมถึงสรรพสัตว์ และสภาพดินฟ้าอากาศของชุมชนอีกด้วย แต่ก่อนชาวจีนมีอาชีพเกษตรแต่เมื่อออกมาตั้งถิ่นฐานใหม่จึงเปลี่ยนอาชีพเป็นการค้าขาย ขณะที่ชื่อของ “ปึงเถ่ากง” ในภาษาจีนแต่จิวมีความหมายที่ดี คำว่า “ปึง” มาจาก “ปึงจี้” แปลว่า เงินทุน คำว่า “เถ่า” มาจาก “เถ่าไซ้” แปลว่า นิमितหมายที่ดี ส่วนคำว่า “กง” ใช้เรียกผู้ชายอาวุโส หรือหมายถึง ปู่ ตา ซึ่งปูนเถ่ากงจึงกลายเป็นเทพเจ้าในใจคนที่ทำการค้าซึ่งลักษณะทั่วไปของคนค้าขายจะอาศัยอยู่ในเมืองจึงทำให้ชื่อปูนเถ่ากงเป็นเทพเจ้าของคนในเมือง แต่ใน

ชนบทยังเรียก “แป๊ะกง” ดังเดิม 2. ปุนเถ่ากงเป็นเทพเจ้าที่มีตัวตนจริง โดยเป็นลูกเรือคนหนึ่งของเจิ้งเหอที่ออกมาสำรวจทางทะเลต่อมาลูกเรือคนดังกล่าวได้ตั้งรกรากที่เกาะแห่งหนึ่งในหมู่เกาะสุมาตราตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ เขาได้ทำประโยชน์ให้กับพื้นที่ เมื่อเขาเสียชีวิตลง จึงมีพัฒนาการเป็นเทพเจ้าท้องถิ่น พบข้อมูลในลักษณะข้างต้น โดยในเอกสาร “3 เทพเจ้าจีน : รูปแบบของการเปลี่ยนแปลง (THREE CHINESE DEITIES : VARIATIONS ON A THEME)” ของ คีท สตีเฟน (Keith Steven) กล่าวถึง ปุนเถ่ากงว่า ที่ฟิลิปปินส์ปุนเถ่ากงเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมจีนคนหนึ่งซึ่งชาวแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนให้ความนับถือ กล่าวกันว่าปุนเถ่ากงเป็นลูกเรือในคณะสำรวจทะเลของเจิ้งเหอซึ่งมาขึ้นฝั่งที่โจโล เขาปกป้องเกาะแห่งนี้จากการรุกรานของกองทัพเรือสเปน และมีลูกหลานสืบทอดไปเป็นจำนวนมาก ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปุนเถ่ากงเป็นที่เคารพสักการะภายใต้ชื่อเรียกที่ต่างกันไป เช่น ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ เรียกว่า “ตัวแป๊ะกง” แต่ประเทศไทยเรียกว่า “ปุนเถ่ากง”

3. สำหรับเมืองไทย ศาลปุนเถ่ากงที่เกิดขึ้นเกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม เช่น ในชุมชนอาจมีบุคคลที่ทำประโยชน์แก่สังคม เมื่อเสียชีวิตก็มีการสร้างศาลให้เป็นที่ระลึก เป็นศาลปู่-ย่า ศาลชื่อบุคคลนั้น ๆ พอตำนานเดิมเรื้อนรางศาลจำนวนหนึ่งจึงกลายเป็นศาลปุนเถ่ากงจะเห็นได้ว่าชาวจีนโพ้นทะเลให้ความสำคัญแก่เทพเจ้าองค์นี้มากจึงนิยมไหว้ในเทศกาลสำคัญอย่างตรุษจีน สารทจีน เทศกาลขนมจ้าง เทศกาลขนมบัวลอย และงานของท่านโดยเฉพาะ เช่นวันเกิดปุนเถ่ากงและงานขอขมาปุนเถ่ากงของแต่ละชุมชนที่มีศาลปุนเถ่ากง นอกจากนี้ในหลายบ้านยังตั้งหิ้งบูชา “ปุนเถ่ากง” โดยใช้กระดาษสีแดงเขียนหนังสือจีน 1 ตัว คือ “𠄎” อ่านว่า ฉิน แปลว่าเทพเจ้า ใช้แทนรูปเคารพซึ่งทุกเช้าจุดธูปไหว้พร้อมน้ำชา พอถึงวันที่ 1 ค่ำ 15 ค่ำ ของจีนก็มีผลไม้ หรือขนม และกระดาษเงินกระดาษทองมาไหว้ (เสี่ยวจิ๋ว, 2554: 118-124)

เนตรนภา กล่าวว่าในประเทศไทยเนื่องจากมีชาวจีนอพยพมาอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนแต้จิ๋วโดยอพยพมาทางเรือที่เต็มไปด้วยความยากลำบาก และเสี่ยงชีวิต เพื่อความอุ่นใจจึงอัญเชิญเทพเล่าปุนเถ่ากงมาทางเรือด้วย เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ในสมัยนั้นเทพองค์นี้เป็นเทพที่นักเดินเรือนิยมกราบไหว้ จึงได้สร้างศาลเจ้าเล่าปุนเถ่ากงในพื้นที่ต่าง ๆ มากมาย สันนิษฐานว่าเมื่อครั้งเทพเจ้าเล่าปุนเถ่ากงเป็นมนุษย์อาจเป็นผู้ใหญ่ ข้าราชการหรือผู้อาวุโสที่เคยทำคุณงามความดีเมื่อถึงแก่กรรมไปแล้ว บุญกุศลก็ทำให้เกิดเป็นเทพคอยดูแลปกป้องรักษาชุมชนต่อไป และคนในชุมชนก็ยกย่องให้เป็นเทพองค์หนึ่ง ซึ่งชื่อเรียกจึงเป็นเพียงตำแหน่งที่แตกต่างกันไปตามบุคคล เวลาและสถานที่ โดยถือว่าเป็นเทพเจ้าที่คุ้มครองผู้คนในชุมชนใหญ่กว่า “แป๊ะกง” ที่ถือว่าเป็นเทพเจ้าที่ดูแลระดับหมู่บ้านและใหญ่กว่า “ตี่จู้เอี้ย” ที่ดูแลเฉพาะพื้นที่บ้านหลังหนึ่ง ๆ ซึ่งในอดีตชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในเมืองไทยเชื่อว่าเล่าปุนเถ่ากงเป็นผู้คอยดูแลทุกข์สุขก่อนเทพองค์อื่น ๆ เด็กจะเกิด ผู้สูงอายุนจะเสียชีวิต จะย้ายถิ่นฐาน ทำกิจการใหม่ต้องไปจุดธูปแจ้งท่านเหมือนไปแจ้งนายอำเภอ เพื่อให้ท่านช่วยดูแล (เนตรนภา แก้วแสงธรรม ยานะชโกวา, 2554: 178-191)

กุลศิริ กล่าวว่า “เล่าปุนเถ่ากง” (老本头公 หรือ 老本頭公) เป็นภาษาแต้จิ๋ว ส่วนจีนกลางออกเสียงว่า “เป็นโถวกง” แต่ทั้งสองคำนี้มีความหมายเช่นเดียวกัน คือ “ที่ตั้งเดิม” ส่วนคำว่า “老” อ่านว่า เล่า หมายถึงผู้อาวุโส ฉะนั้นเมื่อนำมาเรียกรวมกันเป็นคำว่า “เล่าปุนเถ่ากง” จึงหมายถึง “ผู้เป็นใหญ่หรือผู้นำของชุมชนหรือที่นั่น ๆ” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “เจ้าที่ท้องถิ่นนั้น ๆ”

เป็นเทพเจ้าที่มีบทบาทหน้าที่ในระดับสูง คอยคุ้มครองดูแลอาณาเขตกว้างใหญ่ในระดับอำเภอและตำบล ส่วนพื้นที่ขนาดเล็กลงมาในระดับหมู่บ้านเป็นหน้าที่เทพแป๊ะกงและหากเป็นการคุ้มครองทุกข์สุขในเขตบ้านก็จะเป็นหน้าที่ของ “ตี่จูเอี้ย” โดยมีความเชื่อว่าเทพเล่าปุนเล่ากง คือ ผู้ที่ให้คุณประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น เมื่อเสียชีวิตไปแล้ว จึงได้รับการยกย่องให้ขึ้นเป็นเทพ คอยดูแลทุกข์สุขของประชาชน บางท่านอธิบายต่างออกไปว่า “ปุนเล่ากง” อาจเพี้ยนมาจากคำว่า “ถูตู่กง” ที่แปลว่า “เจ้าที่” และยังเป็นคำที่สื่อแทนบรรพบุรุษของชาวจีนโพ้นทะเล แต่บางท่านก็เสนอว่าเล่าปุนเล่ากงอาจเป็นเทพเดินเรือในสมัยราชวงศ์ซ่งที่เคารพนับถือ โดยมีชื่อเดิมว่า “โตวกง” และชาวจีนโพ้นทะเลนิยมบูชาโดยการถวายน้ำตาลทำเป็นรูปเจดีย์เงิน เพื่อความเป็นสิริมงคลให้ทำมาค้าขึ้น ส่วนคู่สามีภรรยาที่ยังไม่มีลูก ก็นิยมนำสิ่งโตน้ำตาลที่ทำเป็นคู่แม่ลูกมาถวาย เพื่อขอให้มีทายาทและหากสมประสงค์ตามที่ขอแล้ว ปีต่อไปก็จะนำสิ่งโตน้ำตาลมาถวายเพิ่มเป็น 2 คู่ (กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553: 28-29)

ต้าฟู กล่าวว่า ต้า ป๋อ กง (大伯公) เป็นเทพเจ้าแห่งสายน้ำมีชื่อและตำนานต่าง ๆ เช่น ในราชวงศ์ซ่ง มีชื่อว่า ตูกง (Du Gong) โดยชาวทะเลสี่เรือจะสวดมนต์ของให้เทพเจ้าตูกงคุ้มครองให้การเดินทางของพวกเขาปลอดภัย ส่วนชื่อ นางง (Na Gong) เกิดในราชวงศ์หมิงถึงชิง เนื่องจากมีความเชื่อว่าเทพองค์นี้เป็นทะเลสี่เรือชาวฟูเจี้ยน (Fujian) คือว่ามีอยู่คั่นหนึ่งทะเลสี่เรือคั่นนี้ฝันเห็นเทพเจ้าผู้บอกว่าเขาจะได้พบผู้ชายลอยน้ำมา โดยมียาพิษอยู่ในปาก และแล้วในวันต่อมา นางง (Na Gong) กลับเปลี่ยนเป็นสีน้ำเงินและตามไปในที่สุด ชาวบ้านจึงพากันสร้างศาลให้เขาเพื่อสักการะสวดตีความกล้าหาญและการเสียสละของตนเองระหว่างต้นศตวรรษที่ 19 ผู้อพยพชาวจีนมากมายที่ทำการเกษตรอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่างพากันล้มตายจากโรคมะลาเรียและโรคเขตร้อนต่าง ๆ จึงมีการสร้างศาลให้นางง เพื่อปกป้องไม่ให้เจ็บไข้ได้ป่วย และเมื่อต้นปีพ.ศ. 2335 ในปีนั้นก็มีการจัดสร้างวัดเพื่อสักการะนางง (Na Gong) หรือ ต้าป๋อ กง (Da Bo Gong) เป็นที่รู้จักของชาวบ้านทั่วไป และยังมีตำนานท้องถิ่น คือ จางลี่ (Zhang Li) ผู้อพยพมาอยู่มาเลเซีย ในระหว่างช่วงการครองราชย์ของกษัตริย์เฉียนหลง (Qian Long) ปีพ.ศ. 2279-2339 จางลี่เป็นคนใจกว้างและเป็นผู้นำของชุมชนด้วย หลังจากเขาตายชาวบ้านต่างสักการะนับถือเขาเช่นนักบุญคนหนึ่งตามธรรมดาแล้ว ต้าป๋อ กงเป็นชายแก่ใจดี มีเคราสีขาว บางทีเขาก็ถูกออกแบบให้เป็นคนใจดีมีแก้มสีแดงคิ้วสีขาวและเคราสีขาว หรือไม่ก็จะเป็นคนหัวล้านผู้มีสายตาอ่อนโยน มือซ้ายถือเงิน หรือก้อนทอง ส่วนมือขวาถือไม้เท้า ผู้ที่นับถือต่างเชื่อว่าเขาสามารถปกป้องรักษาให้รอดพ้นจากอันตรายและความเจ็บไข้ได้ป่วยได้ (ต้าฟู, 2537: 81-82)

สรุป เทพเล่าปุนเล่ากง (老本头公) กับต้าป๋อ กง มีความสัมพันธ์กัน คือ ต้าป๋อ กง เป็นเทพที่กลายมาจากเป็นโลวกง ชาวแต้จิ๋วเรียกเทพองค์นี้ว่าเป็นโลว ซึ่งหมายถึงเป็นดีหรือที่ตั้งเดิม หรือโลวมู่ซึ่งแปลว่าหัวหน้าในสถานที่นั้น ๆ จึงทำให้บางคนเรียกย่อ ๆ ว่า ตี้โลว และชื่อดังกล่าวเป็นเพียงตำแหน่งเท่านั้น เทพผู้ดำรงตำแหน่งนี้จะแตกต่างกันไปตามบุคคล เวลา และสถานที่ (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 30) ซึ่งเล่าปุนเล่ากง คือผู้เป็นใหญ่ของชุมชนนั้นๆ หรือเจ้าที่ท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นเทพเจ้าที่มีบทบาทหน้าที่ในระดับสูง คอยคุ้มครองดูแลอาณาเขตกว้างใหญ่ในระดับอำเภอและตำบล (กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553: 28-29) และมีความเป็นมาของเทพองค์นี้มีกล่าวไว้ 3 ประเด็น คือ

1. ปูนเถ้ากงเป็นเทพองค์เดียวกับเทพแป๊ะกง 2. ปูนเถ้ากงเป็นเทพเจ้าที่มีตัวตนจริง 3. สำหรับเมืองไทย ศาลปูนเถ้ากงที่เกิดขึ้นเกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม (เสียวจิว, 2554: 118-124)

4.2 ลักษณะเล่าปูนเถ้ากง

รูปเคารพของเล่าปูนเถ้ากงจะพบอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1. ปางปูน ทำเป็นรูปขุนนางอาวุโส นั่งบนบัลลังก์ ในมือข้างหนึ่งถือคทาหรือไม้เท้า อีกข้างหนึ่งถือก้อนทอง 2. ปางบู๊ ทำเป็นรูปนักรบ ไม่มีเครา สวมหมวกนักรบ มือซ้ายอยู่ในแขนเสื้อ มือขวาจับชายเสื้อ (กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553: 29) โดยพื้นฐานหน้าตาเป็นรูปคนแก่ใจดี คิ้ว หนวด เคราและผมเป็นสีขาวโพลน (เนตรนภา แก้วแสงธรรม ยานะชโกวา, 2554: 183) (ภาพที่ 1, 2)

ภาพที่ 1 เล่าปูนเถ้ากง ปางปูน ถนนทรงวาด กรุงเทพมหานคร

ที่มา: Siam Anurak. (2553). เทพเล่าปูนเถ้ากง. เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <http://laopuntaokong.org/laopuntaokong/index.asp>

ภาพที่ 2 เล่าปูนเถ้ากง ปางบู๊ ถนนทรงวาด กรุงเทพมหานคร

ที่มา: Siam Anurak. (2553). เทพเล่าปูนเถ้ากง. เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <http://laopuntaokong.org/laopuntaokong/index.asp>

4.3 การแพร่กระจาย

การอพยพของชาวจีนไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ส่งผลให้มีการนำความเชื่อ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่พยายามรักษาไว้ ไปยังสถานที่นั้น ๆ ด้วย ซึ่งอาจหมายถึงการนำความเชื่อต่าง ๆ การนับถือศาสนาที่หลากหลาย คือ การนับถือศาสนาพุทธ ขงจื้อ เต๋า การบูชาบรรพบุรุษโดยมีความเชื่อว่าเมื่อบรรพบุรุษเสียชีวิตไปแล้วจะไปเป็นพระเจ้าจึงนิยมกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษ (บำรุง สุขพรรณ, 2524: 12) ซึ่งชาวจีนสามารถแบ่งออกได้ 5 กลุ่ม คือ

1. ชาวจีนแต้จิ๋ว (潮州人) อพยพจากบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง ชาวแต้จิ๋วอาศัยอยู่ในเมืองเฉาโจว ในประเทศไทยพบชาวจีนแต้จิ๋วมากที่สุดในแถบภาคกลาง เช่น จังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา กรุงเทพมหานคร และกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศไทย (บำรุง สุขพรรณ, 2524: 5) ชาวจีนแต้จิ๋วประกอบอาชีพค้าขาย และเกษตรกร ส่วนมากสามารถผันตัวไปทำด้านการส่งออกเกี่ยวกับพืชไร่ และการส่งออกข้าวของไทยเป็นจำนวนมาก (ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง, 2551: 57-60) ชาวจีนแต้จิ๋วมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเล่าปุ่นเล่าก่งและเทพมังกรเขียว (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 28)

2. ชาวจีนกวางตุ้ง (广府人) อพยพจากมณฑลกวางตุ้ง มีภูมิลำเนาเดิมอยู่บริเวณตอนกลางของมณฑลกวางตุ้งไปจนถึงทางตะวันออกของมณฑลกวางสีและฮ่องกง ถือเป็นเมืองที่เป็นประตูด้านทิศใต้ที่สำคัญของประเทศจีนในการติดต่อกับต่างประเทศ ส่วนมากนิยมอพยพไปประเทศไทย เวียดนาม มะละกา เป็นต้น (ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง, 2551: 33-35) ชาวจีนกวางตุ้งมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู เทพเจ้าขงจื้อ เทพเจ้าเหิงฉิงฉือ (เจ๊กเซียนฮ่องเต้) พระโพธิสัตว์กวนอิม เทพเจ้าลู่ป่าน เทพเหวินซาง (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 104-105)

3. ชาวจีนฮกเกี้ยน (福建人) อพยพมาจากมณฑลฮกเกี้ยน เป็นมณฑลชายฝั่งตอนใต้ของจีน มีอาชีพเกี่ยวกับทะเล คือการประมง และการเดินเรือค้าขาย ส่วนใหญ่จะอพยพมาที่ประเทศฟิลิปปินส์ และตั้งรกรากบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย คือจังหวัดภูเก็ต ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะสวนยางพาราและการทำเหมืองแร่ดีบุก ชาวจีนกลุ่มนี้มักมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ ชาวจีนในปิ่นัง และสิงคโปร์ (บำรุง สุขพรรณ, 2524: 6) ชาวจีนฮกเกี้ยนมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพโจวซือก่ง และเทพเล่าปุ่นเล่าก่ง (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 29)

4. ชาวจีนแคะ (客家人) อพยพจากบริเวณตอนเหนือของมณฑลกวางตุ้งขึ้นไป ในประเทศไทยพบจีนแคะรองลงมาจากจีนแต้จิ๋ว และพบในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งในประเทศไทยจะตั้งถิ่นฐานทางภาคใต้ของประเทศไทย เช่นจังหวัดภูเก็ต จังหวัดสงขลา ส่วนมากจะประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม เหมือง และหนังสัตว์ (กิตติ โล่เพชรรัตน์, 2554: 51) ชาวจีนแคะมีความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าเจี่ยเทพธิดา และเทพธิดาเงินหลินหลี่ (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 29)

5. ชาวจีนไหหลำ (海南人) อพยพจากบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะไหหลำในประเทศไทยตั้งถิ่นฐานอยู่จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ชาวจีนกลุ่มนี้ประกอบอาชีพทางด้านอาหาร และโรงแรม (กิตติ โล่เพชรรัตน์, 2554: 51) ชาวจีนไหหลำมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่-

จวบยบเนี้ยว หรือเจ้าแม่ทับทิม (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546: 29)

ดังนั้นเมื่อชาวจีนไปยังประเทศใดหรือสถานที่แห่งใดก็ตามจะนำความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของตนไปด้วย ซึ่งเทพเล่าปุนเล่ากงนี้ได้มีการแพร่กระจายอยู่ในแถบทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีชื่อที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ คือ

1. มาเลเซีย (ปีนัง) สันนิษฐานว่าการแพร่หลายเข้ามาของเทพ “เล่าปุนเล่ากง (老本头公)” หรือ “ต้าป๋องกง (大伯公)” เข้ามาในช่วงที่ชาวจีนอพยพออกนอกประเทศซึ่งชาวจีนส่วนใหญ่ที่อพยพมาเลเซีย คือชาวจีนแคะ (ฮากกา) ซึ่งได้นำความเชื่อนี้มาจากมณฑลกว่างตุง ซึ่งต้าป๋องกงที่พบที่มาเลเซียมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมใหม่ โดยดูจากลักษณะการแต่งกาย คือแต่งกายในชุดตำแหน่งขุนนางในสมัยโบราณ มือข้างหนึ่งถือไม้เท้า มืออีกข้างถือเงินทองแท่ง (柯木林, 2009) (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 ต้าป๋องกง (大伯公) ประเทศมาเลเซีย

ที่มา: 柯木林. (2552). 大伯公是谁?. เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2GdkGjk>

2. ประเทศไทย สันนิษฐานกันว่าการแพร่หลายเข้ามาของเทพ “เล่าปุนเล่ากง” สู่ประเทศไทย คงเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการอพยพเข้ามาของชาวจีนโพ้นทะเล โดยชาวแต้จิ๋วและฮกเกี้ยนที่นับถือเทพองค์นี้ คงได้นำรูปจำลองของท่านติดตัวมาด้วยและได้สร้างศาลประดิษฐานไว้ เพื่อให้ท่านคุ้มครองดูแลทุกข์สุขของชุมชนในเขตนั้น (กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553: 29) จะสามารถพบเทพเล่าปุนเล่ากงกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงศาลเจ้าเล่าปุนเล่ากงที่สร้างตั้งแต่อดีตจนถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 คือ

1. ศาลเจ้าเล่าปุนเล่ากง ในตลาดวงเวียนใหญ่ ถนนตากสินซอย 1 เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สร้างปี พ.ศ. 2347

2. ศาลเจ้าบ้านหม้อเล่าปึงเล่ากง แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร สร้างปี พ.ศ. 2395 (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 เล่าปูนเล่ากง ศาลเจ้าบ้านหม้อเล่าปึงเถ่ากง กรุงเทพมหานคร
ที่มา: ศาลเจ้าบ้านหม้อเล่าปึงเถ่ากง. (2558). เล่าปึงเถ่ากง บ้านหม้อ. เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม.
เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2ZbshHA>

3. ศาลเจ้าเล่าปูนเถ่ากง ถนนทรงวาด แขวงสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร สร้างปี พ.ศ. 2367 (ภาพที่ 1, 2)
4. ศาลเจ้าชินปุ้นเถ่ากง ถนนมังกร แขวงสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร สร้างปี พ.ศ. 2389
5. ศาลเจ้าปูนเถ่ากง ซอยสี่คาน แขวงสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร สร้างปี พ.ศ. 2393
6. ศาลเจ้าเหยียนเต้าตั่ว-ปูนเถ่ากง ถนนเทศา อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม สร้างในช่วงรัชกาลที่ 4 (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 เล่าปูนเถ่ากง ศาลเจ้าเหยียนเต้าตั่ว-ปูนเถ่ากง จ.นครปฐม

7. ศาลเจ้าปูนเถ่ากง ตำบลท่าฉลอม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สร้างปี พ.ศ. 2382

(ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 เล่าปูนเถ่ากง ศาลเจ้าปูนเถ่ากง จ.สมุทรสาคร

ที่มา: มหาสมุทรสาคร. (2562). ศาลเจ้าปูนเถ่ากง หรือศาลเจ้ากลาง. เข้าถึงเมื่อ 30 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก

<http://www.visitsk.org/?p=10103>

นอกจากนี้ยังปรากฏศาลเจ้าที่ประดิษฐานเทพเล่าปูนเถ่ากงในประเทศไทยเป็นจำนวนมากที่แพร่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นปีที่สร้างตั้งแต่อดีตจนถึงปลายสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยได้มีรูปเคารพของเล่าปูนเถ่ากงเข้ามาแพร่กระจายแล้ว

บทที่ 5

เล่าปูนเล่ากง จังหวัดนครปฐม

5.1 โรงเจเหียงเต่าตัว-ปูนเล่ากง

โรงเจเหียงเต่าตัว-ปูนเล่ากง ตั้งอยู่ที่ ถนนเทศา ซอย 2 อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2 ไร่ ไม่พบหลักฐานระบุปีการก่อสร้างที่ชัดเจน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 มีแผนผังบริเวณเป็นรูปสี่เหลี่ยม ภายในประกอบด้วยอาคารสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ที่ตั้งโรงเจเหียงเต่าตัว-ปูนเล่ากง

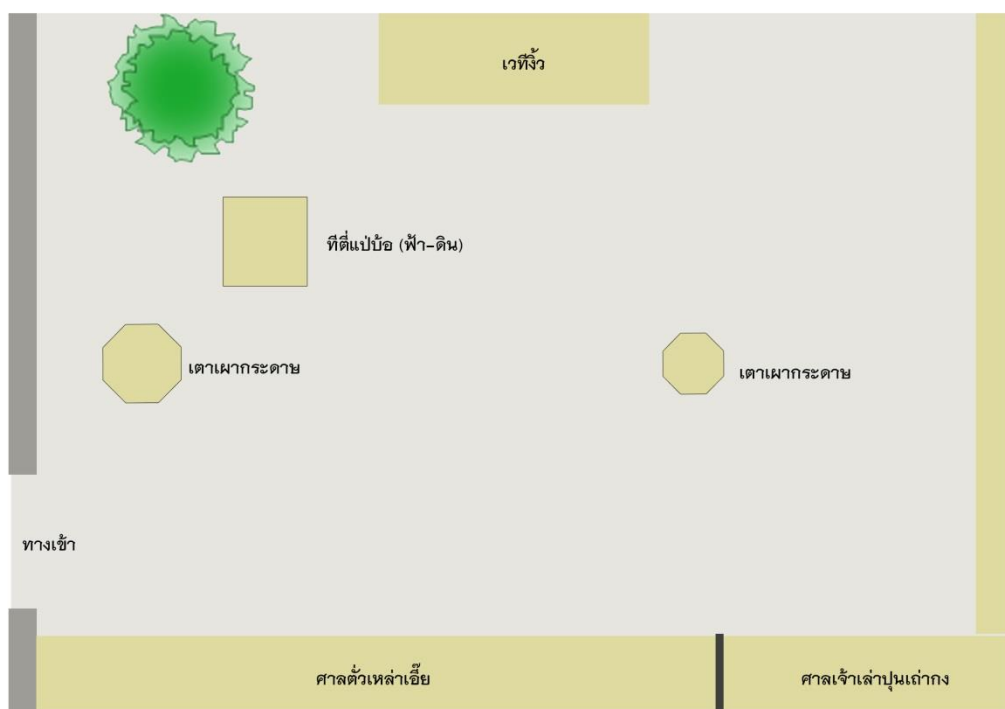
ที่มา: Google Map. (2562). โรงเจเหียงเต่าตัว-ปูนเล่ากง. เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน. เข้าถึงได้จาก

<https://bit.ly/2UKBgRL>

ประตูทางเข้าโรงเจแห่งนี้ปรากฏชื่อศาลเจ้าว่ามุลนิธิ เหียงเต่าตัว-ปูนเล่ากง นครปฐม 仰道壇本頭公廟 (yǎng dào tán běn tóu gōng miào) ภาษาจีนกลาง อ่านว่า อย่างเต้าถานเป็นโถวงกมี้ยว ด้านข้างประตูปรากฏภาพเล่าเรื่องราวต่าง ๆ และลวดลายมงคลต่าง ๆ เช่น น้ำเต้า กระบี่วิเศษ เป็นต้น (ภาพที่ 8) เมื่อผ่านประตูเข้ามาแผนผังพื้นที่การใช้งานเป็นรูปสี่เหลี่ยมแบ่งพื้นที่การใช้งานออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ บริเวณลานกลางแจ้งและภายในศาล (แผนผังที่ 1) ดังนี้

ภาพที่ 8 ประตูทางเข้าโรงเจเจียงเหิงเต๋อ-ปุนเถ่ากง

แผนผังที่ 1 แผนผังบริเวณโรงเจเจียงเหิงเต๋อ-ปุนเถ่ากง

5.1.1 พื้นที่ใช้งานกลางแจ้ง ส่วนใหญ่เป็นลานโล่งสำหรับประกอบพิธีกรรมที่ต้องรองรับประชาชนจำนวนมากและเป็นที่ตั้งของที่ตีแป๊ะอ้อ (ฟ้า-ดิน) และเตาเผากระดาษ ที่สอดคล้องตามความเชื่อว่าจะต้องตั้งอยู่กลางแจ้ง แต่ปัจจุบันด้านสภาพภูมิอากาศทางสมาคมฯจึงทำหลังคาคลุมพื้นที่ดังกล่าวไว้ ประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

5.1.1.1 ที่ตีแป๊ะอ้อ (ฟ้า-ดิน) (天地父母) อยู่บริเวณตรงกลางของศาลเจ้า ซึ่งปรากฏแท่นบูชาฟ้า-ดิน 2 แท่น คือแท่นแรกอยู่หน้าศาลเจ้าตัวเหล่าเอี้ย และแท่นที่สองอยู่หน้าศาลเจ้าปูนเถ่ากง เป็นสถานที่สำหรับไหว้ฟ้า-ดิน ซึ่งที่ตีแป๊ะอ้อ ประกอบด้วยเสามังกร 4 ต้น และมีหลังคาแบบจีนตกแต่งด้วยสัญลักษณ์มงคลต่าง ๆ (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 ที่ตีแป๊ะอ้อ (ฟ้า-ดิน)

5.1.1.2 เตาเผากระดาษ อยู่บริเวณลานกว้างตรงกลาง ซึ่งจะปรากฏเตาเผากระดาษ 2 เตา อยู่ข้างๆแท่นบูชาฟ้า-ดิน และปรากฏลวดลายมงคลของจีน (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 10 เตาเผากระดาษ

5.1.1.3 เวทีจั่ว จะอยู่ทางซ้ายมือของประตูศาลเจ้า และเวทีแห่งนี้จะแสดงจั่วในช่วงเทศกาลสำคัญๆต่าง ๆ เช่นงานประจำปีพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11 เวทีจั่ว

5.1.2 พื้นที่ศาลเจ้า ที่โรงเจเทียนเต่าตัว-ปูนเถ่ากงนี้มีศาลเจ้า 2 ศาล ประกอบด้วยศาลตัวเหล่าเอี้ย และศาลเจ้าเล่าปูนเถ่ากง มีรายละเอียดดังนี้

5.1.2.1 ศาลตัวเหล่าเอี้ย จะอยู่ทางขวามือถัดจากประตูศาลเจ้า ภายในแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนห้องบูชาภายนอก และแท่นวางรูปเคารพบริเวณด้านใน พื้นที่ทั้งสองกันด้วยประตูไม้ขนาดใหญ่แกะสลักลวดลายมงคลและเขียนภาพเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความกตัญญู ด้านในบริเวณแท่นบูชาประดิษฐานเซ็กเกีย ฮุดโจ้ว (พระศรีศากยมุณี) เป็นประธาน ทางด้านซ้ายประดิษฐานหน้าเซ่งปักเต้า (พระกาฬ) ส่วนด้านขวาประดิษฐานเจ้าแม่กวนอิม (ภาพที่ 12)

ภาพที่ 12 ทางเข้าศาลตัวเหล่าเอี้ย

5.1.2.2 ศาลเจ้าเล่าปุนเถ่ากง ตั้งอยู่ถัดจากศาลตัวเหล่าเอี้ย ศาลเจ้าเล่าปุนเถ่ากงมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ตัวอาคารก่ออิฐถือปูนมีเครื่องบนเป็นไม้แกะสลักและเขียนสีอย่างงดงาม หน้าศาลปรากฏเสาลายมังกร 2 ต้น ภายในประกอบด้วยทางเดินยาวไปสู่แท่นบูชา บริเวณข้างทางเดินทั้งสองข้างเป็นส่วนเปิดโล่งไม่มีหลังคาคลุม จัดเป็นบ่อน้ำและสวนขนาดเล็ก ส่วนด้านซ้ายประดับผนังด้วยเครื่องกระเบื้องเป็นรูปเสือคำรามใต้ต้นสน ส่วนด้านขวาประดับผนังด้วยเครื่องกระเบื้องเป็นรูปมังกร (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 13 ประตูทางเข้าศาลเจ้าปุนเถ่ากง

บริเวณหน้าแท่นบูชามีโต๊ะไม้แกะสลักจำนวน 2 โต๊ะ โต๊ะแรกเป็นโต๊ะสำหรับวางสิ่งของบูชา โต๊ะที่สองวางกระถางรูปขนาดใหญ่ 3 ใบ ที่กระถางรูปมีสลักอักษรพระปรมาภิไธยย่อ “จปร.” ซึ่งเป็นพระปรมาภิไธยย่อของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) นอกจากนี้ยังปรากฏอักษรภาษาจีน 老本头公 (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 กระถางรูป ทองเหลือง ศาลเจ้าเล่าปุนเถ่ากง นครปฐม

แท่นบูชาประดิษฐานเทพเจ้า 3 องค์ ฝั่งซ้าย คือเทพเอี่ยมกงไตตี้ (เทพเจ้าไฟ) ตรงกลาง คือเทพเล่าปุนเถ่ากง ฝั่งขวา คือเฮียบเทียบไตตี้ (เทพเจ้ากวนอู) ฉากหลังเทพเจ้าจะปรากฏรูปมังกร ด้านบนและด้านข้างของเทพเจ้าทั้ง 3 องค์จะปรากฏภาพเทพเจ้าไต้ยเซียน ที่เป็นไม้แกะสลัก ขอบทาสีดำ บริเวณที่เป็นภาพเล่าเรื่องทาสีทอง ด้านบนสุดจะปรากฏชื่อเทพเจ้า 3 องค์ คือ 炎光大帝, 本頭公公, 協天上帝 ป้ายเป็นไม้ทาสีดำ ตัวหนังสือทาสีทอง และด้านข้างได้ะบูชาที่วางกระถางธูปมีป้ายสีแดง ขอบป้ายทาสีทองภายในปรากฏชื่อเทพเจ้าทั้ง 3 องค์เป็นภาษาจีน (ภาพที่ 15, 16)

ภาพที่ 15 แท่นบูชาภายในศาลเจ้าเล่าปุนเถ่ากง นครปฐม

ภาพที่ 16 เทพเอี่ยมกงไตตี้ เทพเล่าปุนเถ่ากง เทพเฮียบเทียบไตตี้

5.1.3 โบราณวัตถุที่มีความสำคัญในศาลเจ้าเล่าปุ่นเล่ากง จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าภายในศาลเจ้าเล่าปุ่นเล่ากงมีโบราณวัตถุที่มีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหลายชิ้น ดังต่อไปนี้

5.1.3.1 กระจกรูป กระจกรูปทั้ง 3 ใบ ทำมาจากทองเหลือง ใบที่ 1 กระจกรูปขนาดเล็กที่สุด อยู่ด้านหน้าเทพเอี้ยมกวงไตตี้ ปราบกฐพระปรมาภิไธยย่อ “จปร.” ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และปรากฏชื่อ 老本头公 (ภาพที่ 17)

กระจกรูป ใบที่ 2 กระจกรูปใบใหญ่ที่สุด อยู่ด้านหน้าเทพเล่าปุ่นเล่ากง ใบที่ 3 กระจกรูปขนาดกลาง อยู่ด้านหน้าเทพเอี้ยบเทียบไตตี้และปรากฏชื่อ 老本头公 ที่กระจกรูป ด้านข้างของกระจกรูปมีรูปเจียววู (椒图) เป็นสัตว์มงคลของจีน คือเป็นลูกมังกรลำดับที่ 9 เป็นลูกมังกรตัวสุดท้ายในตำนานลูกเก้ามังกร ลักษณะของเจียววูมีความคล้ายคลึงกับสิงโต ศีรษะมังกรเจียววูปากคาบห้วงวงกลม ซึ่งแฝงความหมายว่า หากไม่มีกิจธุระใด ๆ ก็จงอย่าได้มาเคาะประตูรบกวนความสงบของเจียววู (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2552: 165) (ภาพที่ 18)

ภาพที่ 17 กระจกรูป 3 ใบ

ภาพที่ 18 เจียวู

5.1.3.2 โຕ้ะบูชา บริเวณด้านหน้าแท่นบูชาเล่าปูนเถ้ากง มีโຕ้ะวางเครื่องบูชาจำนวน 2 ตัว โຕ้ะแรกเป็นโຕ้ะสำหรับวางสิ่งของบูชา ด้านหน้าโຕ้ะบูชาพื้นหลังทาสีแดง ขอบโຕ้ะและลวดลายมงคลทาสีทอง เช่น มังกร และปรากฏอักษรจีนว่า 合家平安 หมายถึง การอวยพรให้ทุก ๆ คนมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553: 133-134) (ภาพที่ 19)

ภาพที่ 19 โຕ้ะแรกปรากฏอักษรจีน 合家平安 และลายมังกร

โຕ้ะที่สองวางกระถางรูป โຕ้ะนี้ทาสีแดง ขอบโຕ้ะทาสีทอง ขาโຕ้ะทั้ง 2 ข้างปรากฏตัวอักษรภาษาจีน และปรากฏลวดลายมงคลของจีน เช่น ผลส้ม ลูกแพร์ ทับทิม (ภาพที่ 20)

ภาพที่ 20 ขาโต๊ะปรากฏตัวอักษรจีนฝั่งซ้ายและขวา

5.2 ประติมากรรมเล่าปูนเล่ากง จังหวัดนครปฐม

เทพเล่าปูนเล่ากงที่ประดิษฐาน ณ โรงเจเหิงยงเต่าตัว-ปูนเล่ากง ณ ถนนเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นชายหนุ่มประทับนั่ง สวมหมวกนักรบ แต่งกายด้วยชุดนักรบจีนโบราณ สีทอง (ภาพที่ 5) ชุดนักรบมีการประดับกระจกสีน้ำเงิน และสีแดงโบราณลงอย่างรัก ตรงหน้าอกเป็นลายมังกรต้นเมฆ ดวงตาทั้ง 2 ข้างของมังกรประดับด้วยกระจกสีน้ำเงิน (ภาพที่ 21) แขนเสื้อฝั่งซ้ายเป็นรูปเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ ของจีน แขนเสื้อฝั่งขวาประดับลวดลายดอกไม้มงคลต่าง ๆ เช่น ดอกเบญจมาศ ดอกโบตั๋น หัวเข็มขัดเป็นลายเสือ ดวงตาทั้ง 2 ข้างของเสือประดับด้วยกระจกสีน้ำเงิน ชายผ้าชุดเกราะมีรูปชายหนุ่ม 2 คนถือธนู และปรากฏลวดลายมงคลต่างๆ เช่น สาสหรัย ก้อนเมฆ ปลาและนกกระสา (ภาพที่ 22, 23, 24) มือซ้ายถือคทาหรรู้ (如意) (ภาพที่ 25) มือขวาวางบนตัก สวมรองเท้าสีดำขอบรองเท้าสีทอง

ภาพที่ 21 ลายมังกรต้นเมฆและลายเสือ

ภาพที่ 22 เทพเจ้าจีน

ภาพที่ 23 ดอกโบตัน

ภาพที่ 24 ปลา บริเวณชายผ้าซุนนักรบ

ภาพที่ 25 คทาหรู้อี

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาที่มา ความสำคัญของเล่าปุนเล่าก่งที่ประดิษฐาน ณ ศาลาเก้งจิ้น องค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งศึกษารูปแบบศิลปะ และความเชื่อของเล่าปุนเล่าก่ง พบว่า เล่าปุนเล่าก่งในจังหวัดนครปฐม มักพบตามแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวจีนและมีความเชื่อในด้านต่าง ๆ ที่ยังส่งต่อมาถึงปัจจุบัน

6.1 ที่มาและความสำคัญของเล่าปุนเล่าก่งที่ประดิษฐาน ณ ศาลาเก้งจิ้น องค์พระปฐมเจดีย์

เทพเล่าปุนเล่าก่งในจังหวัดนครปฐม ปัจจุบันประดิษฐานที่โรงเจเหิงยงเต้าตัว-ปุนเล่าก่ง ณ ถนนเทศบาล แต่เดิมเคยประดิษฐาน ณ ศาลาเก้งจิ้น องค์พระปฐมเจดีย์ พร้อมกับแท่นประดิษฐาน กระถางรูปทองเหลืองและโต๊ะวางเครื่องสักการะซึ่งมีจารึกบอกปีการสร้าง ซึ่งเทพเล่าปุนเล่าก่ง (老本头公) เป็นเทพผู้เป็นใหญ่ของชุมชนนั้น ๆ มีหน้าที่ในระดับสูง คอยคุ้มครองดูแลอาณาเขตกว้างใหญ่ในระดับอำเภอและตำบล มีความสอดคล้องกับพระปายในศาลาเก้งจิ้นคำว่า “護国保民” มีความหมายว่า “ปกป้องประเทศคุ้มครองประชาชน” ทั้งนี้ในประเทศไทยมีศาลเล่าปุนเล่าก่งเป็นจำนวนมากมักพบตามแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวจีน จากการศึกษาพบว่ารูปเล่าปุนเล่าก่งในจังหวัดนครปฐมมีลักษณะคล้ายกับเล่าปุนเล่าก่งที่ถนนทรงวาด สร้างขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2367 และต่อมามีการสร้างขึ้นใหม่อีกครั้งใน พ.ศ. 2525 โดยชาวจีนแต่จิว ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าศาลาเก้งจิ้นบริเวณทิศตะวันออกขององค์พระปฐมเจดีย์อันเคยเป็นที่ประดิษฐานเล่าปุนเล่าก่ง สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการร่วมแรงใจสร้างองค์พระปฐมเจดีย์ของชาวจีนในจังหวัดนครปฐม และอาจเป็นศาลหลักเมืองอันเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองเมืองนครปฐม

6.2 รูปแบบศิลปะและความเชื่อของเล่าปุนเล่าก่ง

รูปแบบศิลปะของเทพเล่าปุนเล่าก่งที่ประดิษฐาน ณ โรงเจเหิงยงเต้าตัว-ปุนเล่าก่ง ณ ถนนเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีลักษณะผสมระหว่างปางบุนกับปางบู๊ คือเป็นชายหนุ่ม ประทับนั่ง สวมหมวกนักรบ แต่งกายด้วยชุดนักรบจีนโบราณสีทอง ชุดนักรบมีการประดับกระຈกโบราณลงยาลึก ตรงหน้าอกเป็นลายมังกรต้นเมฆ แขนเสื้อฝั่งซ้ายเป็นรูปเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ ของจีน แขนเสื้อฝั่งขวาประดับลวดลายดอกไม้มงคลต่าง ๆ เช่นดอกเบญจมาศ ดอกโบตั๋น หัวเข็มขัดเป็นลายเสือ ชายผ้าชุดเกราะมีรูปชายหนุ่ม 2 คนถือธนู และปรากฏลวดลายมงคลต่าง ๆ เช่น ปลาและนกกระสา มือซ้ายถือคทาหรือ (如意) มือขวาวางบนตัก สวมรองเท้าสีดำขอบรองเท้าสีทอง และด้านความเชื่อของเทพเล่าปุนเล่าก่ง (老本头公) นั่นคือ เทพผู้เป็นใหญ่ของชุมชนนั้น ๆ คอยคุ้มครองดูแลอาณาเขตกว้างใหญ่ในระดับอำเภอและตำบล

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยในเรื่องการศึกษาที่มา ความสำคัญของเล่าปุ่นเถ่ากงที่ประดิษฐาน ณ ศาลาเก้งจิ้น องค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งศึกษารูปแบบศิลปะและความเชื่อของเล่าปุ่นเถ่ากง เนื่องด้วยเวลาและด้านภาษาจึงเป็นข้อจำกัดในการศึกษาการทำวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาแค่เทพเล่าปุ่นเถ่ากงเท่านั้น ไม่ได้ศึกษาเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ที่ปรากฏในโรงเจเหียงเต่าตัว-ปุ่นเถ่ากง ณ ถนนเทศา เช่น เทพเอี่ยมกวงไตตี้ เทพเฮียบเทียบไตตี้ และโปยเซียน จึงอยากเสนอแนะให้บุคคลที่สนใจในเรื่องนี้ศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

กรมศิลปากร. (2528). **พระปฐมเจดีย์กรมศิลปากรตรวจสอบชำระใหม่และการบูรณะและ**

ปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ยูนิตี้ โพรเกรส.

กำจร สุนพงษ์ศรี. (2531). **ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติ โล่เพชรรัตน์. (2554). **ต้นตำนานลูกหลานจีนในสยาม**. กรุงเทพฯ: ก้าวแรก พับลิชชิ่ง.

กุมารจีน ศุภสรณ์. (2552). **ท่องเยาวราชไหว้เจ้า 9 ศาล**. กรุงเทพฯ: แบริ.

กุลศิริ อรุณภาคย์. (2553). **ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ**. นนทบุรี: มิวเซียมเพรส.

จุไรรัตน์ อุตมะ. (2522). **รวมเรื่องจังหวัดนครปฐม**. นครปฐม: คณะกรรมการจังหวัดนครปฐม.

ฐิตาภา พิมพ์โพธิ์. (2560). “อิทธิพลศิลปะจีนในวัดพระปฐมเจดีย์: กรณีศึกษาเก๋งจีน.” **อักษรศาสตร์**

บัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษาคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (2545). **เที่ยวเมืองพม่า**. กรุงเทพฯ: มติชน.

ต้าฟู. (2537?). **ตำนานวัดและเทพเจ้าจีน**. กรุงเทพฯ: สร้อยทอง.

เทพรัตน์ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (2550). **ศิลปะจีน**. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์

พับลิเคชั่นส์.

เทียนเสี่ยวหลง. (2550). **เจ้าที่: เทพที่ใกล้ชิดมนุษย์ที่สุด**. กรุงเทพฯ: มังกรยิ้ม.

ธีระ แก้วประจันต์ และคณะ. (2550-2557). **ปกิณกคดีประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: กรม

ศิลปากร.

เนตรนภา แก้วแสงธรรม ยานเชโกวา. (2554). **ไหว้เทพเจ้า 9 ศาลจีนมงคล**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

บำรุง สุขพรรณ. (2524). **บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. (2552). **108 สัญลักษณ์จีน**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. (2553). **108 สิ่งมีมงคลจีน**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2546). **วิถีจีน**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

พิชณี สวัสดิ์ดีตยวงศ์. (2547). “ป้ายมงคลจีน: เลี้ยวฟู และตุ้ยเหลียน.” **วารสารภาษาและวัฒนธรรม**

23, 22 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 46-59.

ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง. (2551). **จากอาสารั้งหยาฆ่าสืบทำนานคนกวางตั้งกรุงสยาม**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

รตพร ปัทมเจริญ. (2544). “บทบาทของศาลเจ้าจีนในการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. ภาควิชาภาษาจีนศึกษา วิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร. (2546). **ที่ระลึกในงานฉลองสมโภชองค์พระปฐมเจดีย์ครบ 150 ปี (พ.ศ. 2396-2546)**. กาญจนบุรี: ธรรมเมธี: สหภาพพัฒนาการพิมพ์.

ศุภกาญจน์ สุจริต. (2559). “คติความเชื่อและรูปแบบเทพเจ้า “ปูนเกล้า” ของชาวจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม. (2550). **นครปฐม: ประวัติและวัฒนธรรมท้องถิ่น**. นครปฐม: ม.ป.พ.

เสี่ยวจิ๋ว (นามแฝง). (2554). **ตัวตน คน “แต่จิว”**. กรุงเทพฯ: มติชน.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2550). **วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม**. กรุงเทพฯ: มติชน.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

เกตมาตุ ดวงมณี. (2552). “ภาษาจีนกับวัฒนธรรมความเชื่อเทพเจ้า และภูตผี.” มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น 2, 2 (ธันวาคม - พฤษภาคม): เข้าถึงเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2E0apli>.

คณะกรรมการศาลเจ้าปึงเถ่ากงม่า อำเภอสุพรรณภูมิ. (2558). **เทพเล่าปูนเกล้า**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 24 เมษายน. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2DLVp0>.

มหาจุฬาราชวิทยาลัย. (2536). **คาถา เย ธมมา**. เข้าถึงเมื่อ 23 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <https://db.sac.or.th/inscriptions/>

มหาสมุทรสาคร. (2562). **ศาลเจ้าปูนเกล้า หรือศาลเจ้ากลาง**. เข้าถึงเมื่อ 30 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.visitsk.org/?p=10103>

ศาลเจ้าบ้านหม้อเล่าปึงเถ่ากง. (2558). เล่าปึงเถ่ากง บ้านหม้อ. เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก

<https://bit.ly/2ZbshHA>

Google Map. (2562). โรงเจเหียงนเต่าตัว-ปุ่นเถ่ากง. เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน. เข้าถึงได้จาก

<https://bit.ly/2UKBgRL>

Siam Anurak. (2553). เทพเล่าปุ่นเถ่ากง. เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก

<http://laopuntaokong.org/laopuntaokong/index.asp>

柯木林. (2552). 大伯公是谁?. เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก

<https://bit.ly/2GdkGjk>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุภกฤตา เขมวราภรณ์
วัน เดือน ปีเกิด	25 เมษายน พ.ศ. 2540
สถานที่เกิด	จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่	996 ถนนเพชรเกษม ตำบลห้วยจรเข้ม อำเภอมะเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2555-2558	ระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัด นครปฐม
พ.ศ.2558-ปัจจุบัน	กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ 4 ปริญญาตรี สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะ อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม